

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת תזריע מצורע פ"ו | גליון מס' 527 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

"ראיתי שרקדו לפני החזו"א בשמחת תורה בישיבת פוניבז' גם אחרי שהחזירו את הס"ת, ולכאורה הוא שלא כהוגן. אבל אין ראייה שהחזו"א הסכים לכך. החזו"א היה נח להסכים עם אחרים לעשות כרצונם..."

ניצוצי אורה ועובדות מפעימות שסיפר רשכבה"ג מרן רבינו הגדול הגר"ד לנדו שליט"א, אודות מרנא החזון אי"ש, דרכו והנהגותיו הקדושות • חלק א'

ועם כל זאת, פתחנו במידת האפשר פתח ליושבי האהל לשימושה ולימודה של תורה, יתענגו רבים וימצאו בהם דעת ולב, לאהבה את ה' ולעבדו בכל לבב בתורתו ומצוותיו.

בגיליון 'אהלי מועד' של חג הפסח האחרון, התפרסמה יריעה נרחבת של 'ועלהו לא יבול', ובה עובדות וסיפורים שסיפר מרן רבינו הגדול רבי דב לנדו שליט"א. מפאת חיבת הקודש אנו מביאים כאן את הדברים, שבוודאי יהיו לתועלת גדולה עבור קוראי 'לקראת שבת'. הדברים מובאים בשינויי עריכה קלים זעיר שם זעיר שם. זכינו לשמוע מרבינו הגדול מרן הגר"ד לנדו שליט"א, דברים רבים שראה ושמע, הבחין ובחן, מדרכו וחיינו של מרן החזו"א זללה"ה. אף כי לא נמנה רבינו ממש מתלמידיו, הנה מרן החזו"א שם עינו ולבו עליו, וכמים הפנים לפנים, כל הימים עיניו ולבו על תורתו ודרכיו. סידרנו מהדברים ששמענו רבות בשנים, לפי הבנתנו. הדברים לא נכתבו ממש עם אמירתם, ובודאי שאינם מדויקים בתוכנם ונעיתם. פעמים שצירוף הדברים וסדרם נתן משמעות אחרת מכוונת האומר. ויש דברים שלא נמסרו לרבים והושמטו מן הנכתב, כך שאין התמונה שלימה.

יש מגבת?

הגר"פ שרייבר זצ"ל סיפר לילדיו על המקרה החריג בבית דינו של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל

עמ' 4

לילה בלי סדר

הרה"ח ר' אהרן כהן עם מעשה באברך שרק רצה לנוח מספר דקות לפני ליל הסדר

עמ' 20

תקוע בפקקים

מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א בתשובה לאב שחפץ להעביר את בנו לישיבה מפורסמת

עמ' 10

ברייטע פלייצעס

מדוע סירב הגאון מטשעבין לפסוק בשאלה החמורה ששיגר לפתחו הרבי מצאנז זיע"א?

עמ' 7

שהחזו"א כתב לו את המכתב, הוא כתב כך כדי שיהיה לו קל לחזור בו, אבל החזו"א באמת חשב כך.

"לא כמו החזו"א"

בא פעם אדם לחזו"א ואמר לו סברא, החזו"א אמר שהיא סברא לא נכונה. הלה יצא וחזר עם ספר והראה, יש ספר שאומר כמוני, ספר חזו"א... החזו"א אמר לו, "אז נאמר לא כמו החזו"א". אין שום חידוש בזה שהחזו"א חזר בו בלימוד, חזר בו בספר וחזר בעל פה. כל אדם יכול לחזור בו. החידוש הוא שהחזו"א חזר בו גם בענינים של הוראה למעשה.

'מדע החזון איש'

מאן דהו כתב שדרכו של החזו"א היתה בדימוי מילתא למילתא, הוא כנראה עבר על דברי החזו"א כאן ושם, קרא מחקרים. אבל את החזו"א הוא לא מכיר. הרי החזו"א כותב [קו"א ח"ב י"ט] 'קיבלנו מרבתינו להרחיק דמיון נושאים המשתנים תכלית הריחוק'. אי אפשר לעבור על החזו"א לשם 'מדע החזו"א', צריך ללמוד סוגיא כראוי עם החזו"א וכך להכיר את דרכו. גם הלומדים בספרי החזו"א רבים מהם מלקטים את ה'צימוקים', ולא לומדים את כל החשבונות, הם לא מכירים את החזו"א. לשון החזו"א בקונטרס י"ח שעות, 'העיונים הדקים והאצילים של ההבנה בסברת הגמרא', אבל אלו באים אחרי ההתרגלות בחשבונות הסוגיא. המלקט כאן ושם, יעלה בידו כאן ושם. ולא את גופם של דברים.

שינוי בהלכות יין נסך

החזו"א כתב בענין יין נסך [במס' ערלה] ושוב כתב על כך בשנים המאוחרות. וסידרו בספר חזו"א את הדברים כאחד. ויש שם סתירות ובעיות רבות. ונפ"מ להלכה [וראה הרחבת דברים מרבינו במכתב לספר עבודת אליהו עמ"ס ע"ז] הסיבה לכך כי הם שתי מהדורות והשניה עיקר, רבי נתן שולמן אמר לי שהחזו"א אמר לו שלמד יין נסך בצעירותו ולא עלו הדברים יפה. ושוב למד לעת זקנה והדברים עלו כהוגן. ולעת זקנה הלך בשיטה אחרת. והדברים חוזרים והולכים לכל אורך הסוגיא שהדברים שכתב פעם לא מתאימים למה שכתב היום. ולכן היה צריך לסדר את זה בספר בצורה אחרת.

לחלוק על ראשונים

החזו"א יכל לחלוק על ראשונים דרך משא ומתן, ולא בהכרעת ההלכה, אלא אם היו לו ראשונים אחרים לסמוך עליהם. מקובל שלא חולקים על הראשונים. גם המהרש"ל לא חלק על ראשונים אלא כמכריע.

אבל היו מרבתינו שהכלל הזה לא הי' מוחלט אצלם. השאגת אריה היה חולק על ראשונים גם בלי ראייה, המנחת חינוך מביא בכמה מקומות דבריו אלו, אחד מהם במצוה שס"ה.

נשאל רבינו [חשון תשפ"ב], מה עושים ביארצייט של החזו"א. ענה בחיך, מה שהחזו"א עשה. כמו שסיפר תלמידו של החזו"א, רבי משה דויטש על חיי רבו, סיפור אחד ארוך, למד ולמד ולמד. והוסיף, ענתי פעם למישהו ששאל מי היה החזו"א, אדם שניצל את חיי באופן הטוב ביותר. בכל המובנים. אדם אחד שאל האם החזו"א עשה פעם סיום הש"ס. וענו לו [הגרא"ל], שהחזו"א למד כל ימיו בלא הפסק ולא היה לו פנאי ל'סיום' הש"ס.

הקושיא על החזו"א

...יש לי 'קושיה' על החזו"א, ידוע שהיה לומד לעיתים עד כלות הכוחות והיה נרדם תיכף עם גמר לימודו עד שאמר שאין לו עוד כח לומר קריאת שמע (או המפיל). הרי החזו"א לא למד אז חומש רש"י או משנ"ב, ואפילו לא גמרא, אלא עיון ההלכה בריכוז מוחלט של המחשבה (נכנסו אחר הצהריים ושאלו אם אכל כבר ארוחת בוקר ואמר שאינו זוכר, שישאלו את הבאלבוסטע), איך אפשר ללמוד בעיון כזה, בעייפות שכזו בגבול כלות הכח האנושי. זה 'מופת' שמעורר התפעלות יותר מהכל.

ביקורת משבחת

רבי שמואל יצחק יפה, חתנו של הבית הלוי, היה אומר דברי ביקורת (הוא אמר אותם תמיד בטעם טוב, ובכוונה לטוב, ולא הקפידו עליו). פעם אמר על הספר חזו"א, מה כבר כתוב שם, או מה את שכתוב בתוס' או הפוך מתוס' {כלומר, הוא לא ספר של חידושים ופלפול, אלא בירור וחשבון הראשונים}. החזו"א נהנה מזה, הוא ראה בזה שבת, ואף חזר על כך כמה פעמים לאחרים.

שאלתי את פיו

שאלתי פעם את החזו"א שאלה, על שיעור פיאות הראש [מעל האוזן], והוא אמר לי, איני יודע, צריך ללמוד את הסוגיא. ולמחרת היה לו מה לומר. כך היה פעמים נוספות, אני יודע ששאלו את החזו"א בשביעית על עשיית גדר לגינה. החזו"א אמר לשואל [הרב גורא] שיבוא עוד כמה ימים, הוא יעיין בדבר. החזו"א ידע קצת בעניני שביעית... ועם כל זה לא ענה מיד. על דברים אחרים הוא ענה והורה מיד. אבל לא חייבים לענות מיד. זה דבר שאינו נוהג בזמן הזה... היום יש לכל דבר תשובה מיד.

רבי יחזקאל ברטלר נכנס פעם לחזו"א. הוא התווכח בצעקות גדולות. החזו"א שמע, התרכז במחשבתו כשידיו אוחזות בראשו כחמש דקות. ואחר כך אמר, אבל אני צודק. - החזו"א לא אמר את זה מיד. הוא חשב חמש דקות ובמאמץ.

החזו"א כתב, גם לי יש טעות בלימוד פעם בגמרא פעם בסברא, ובעיני הטעות לא מכהה את כבוד הלומד, אני יודע מי הוא זה

יש חזו"א [אה"ע א' ח'] ששואל על דין שכתוב ברמ"א בשם תרומת הדשן מה שייך פלגינן כשהדבר לא מתישב במילים של הנאמן [זה באמת לא מובן, לפני שנים רבות ישבתי עם הראש ישיבה רבי משה הלל וניסינו להבין בזה דבר ולא עלתה בידינו]. מסקנת החזו"א שכוין שהדבר לא מובן אין מורין כן. - רמ"א, כמעט ראשונים. וכיון שזה לא מובן כלל, החזו"א פסק שלא כדבריהם.

אבל רבי עקיבא איגר כבר שאל את השאלה הזו, וברע"א משמע שאם השאלה היתה באה לפניו הוא היה מורה כרמ"א, כי בגלל שאלה מסברא אי אפשר לפסוק אחרת מהרמ"א והתרומת הדשן. בליטא נהגו אחרת בענין זה.

לא חייבים הכל

רבינו אמר ללומד שהתקשה בלימוד, אתה לא צריך ללמוד את כל התוספות. החזו"א אמר בענין זה, אם שמים מידי הרבה אטריות בכף כולן נופלות. צריך לשים מעט בכל פעם.

החזו"א היה אומר שלפעמים לא כדאי להתחיל מסכת מתחילתה. הסוף רחוק מידי והאדם מתייאש. כדאי להתחיל מהאמצע ואחר כך לחזור להתחלה. החזו"א עצמו למד את נגעים מנגעי בגדים שהוא באמצע המסכת. כי הם נושא קל יותר מנגעי אדם שבתחילת המסכת. וכך הוא כתב את ספרו. כשהספר הגיע לאחד מהגדולים הוא תמה על כך, שהספר מתחיל מאמצע המסכת. כשאמרו זאת לחזו"א, אמר, "זו הקושיה היחידה שיש לו על הספר..."

תפילה בהתרגשות גדולה

שמעתי מאחד שעמד על יד החזו"א בהלל, איני יודע אם הלל של יו"ט או ר"ח, החזו"א אמר, "מה לך הים כי תנוס, הירדן תסוב לאחור" וגו' וכשהתחיל לומר את ה'תשובה', "מלפני אדון חולי ארץ", זלגו עיניו נטפי דמעוות, לפני השם! [רבינו שליט"א סיפר זאת ברוב רגש, וקולו נשנק עד בכי].

שמעתי את החזו"א בתפילת מעריב, משתהה לרגע בסוף קריאת שמע לפני שהתחיל את הפסוק של זכירת יציאת מצרים. והיה ניכר שהפסיק כדי לכוין לצאת ידי חובת המצוה. שמצות צריכות כונה. החזו"א ה' אומר קודם התפילה, לעולם יהא אדם כו' ומודה על האמת, בנעימה שהיתה יוצאת ונשמעת חוץ לביתו. ומודה על האמת. החזו"א ה' מתרגש בתפילה. והיתה לו נעימה שחדרה ללבבות.

בין אדם לחבירו

שמעתי מרבי חיים ברים בשם רבי משה יהושע לנדא. הוא היה רגיל לבא מירושלים לחזו"א בימים ההם שהיתה הדרך ארוכה והיה צריך להחליף אוטובוס בתל אביב. היה שבוע שהגיע בפעם שניה או שלישית, והחזו"א הפטיר בחיון אני רואה שנעשית 'בני ברק'. ר' משה יהושע חשב שהחזו"א מתכוין להוכיחו שהוא מרבה בנסיעה תחת עסק התורה והתנצל שאנשים חושבים אותו למקורב ומבקשים ממנו לשאול בענינים נחוצים. החזו"א השיב שלא התכוין

שמעתי מאחד שעמד על יד החזו"א בהלל, איני יודע אם הלל של יו"ט או ר"ח, החזו"א אמר, "מה לך הים כי תנוס, הירדן תסוב לאחור" וגו' וכשהתחיל לומר את ה'תשובה', "מלפני אדון חולי ארץ", זלגו עיניו נטפי דמעוות, לפני השם! [רבינו שליט"א סיפר זאת ברוב רגש, וקולו נשנק עד בכי]

בתורת חסרון, ואז הוסיף גם ואמר בלשון זו. התורה אינה חכמה, התורה היא נשמה. כשאדם עושה חסד נשמתו מתעלה והוא מביט טוב יותר בלימוד.

ראיתי שרקדו לפני החזו"א בשמחת תורה ביישיבת פוניבז' גם אחרי שהחזירו את הס"ת, ולכאורה הוא שלא כהוגן. אחרי שהחזירו את הספר תורה הוא ככל יום טוב שלא רוקדים בו. אבל אין ראייה שהחזו"א הסכים לכך. החזו"א היה נח להסכים עם אחרים לעשות כרצונם. אילו היה זה איסור ממש היה לו למחות אבל בדבר זה שאינו איסור ממש אין ראייה שהתרצה לכך (עי' רמ"א של"ט ג').

ויתר גם בביתו

החזו"א ויתר לאחרים גם בביתו, שמעתי מר"מ קרלנשטיין [חמיו של רבי אריה איברהמס], שהיה שליח ציבור בבית החזו"א, כידוע אצל החזו"א לא הקפידו בזמני ותיקין בצמצום אלא התפללו כדרכם. והנה הגיע יום אחד אדם להתפלל בבית החזו"א והעיר לשליח ציבור שהוא לא מדקדק על זמן ותיקין. והוא השיב לו שכך הנהיג כאן החזו"א, הלה לא ויתר ושוב העיר למחרת, הש"ץ הלך לחזו"א לשאול מה יעשה. החזו"א אמר לו, מי אמר שאנחנו צריכים להנהיג את העולם, עשה כרצון האורח.

יש עוד סיפור מעין זה, בימי הראשונים בב"ב היה החזו"א מסתובב אחוז מחשבות בסביבות ביתו, ואדם שלא הכירו אמר לו, מה אתה מסתובב סתם כך, שאלו החזו"א, ומה אעשה. הציע לו, תאמר תהילים. לאחר ימים נודע לאדם מי הוא החזו"א ובא לבקש מחילה. החזו"א השיבו, למה לך לבקש מחילה. יעצת לי עצה טובה ומאז אני אומר כל יום פרקי תהילים. החזו"א לא עשה זאת כדי לכבד

רבי פנחס שרייבר זצ"ל, היה שתקן כמעט כמו רבי נסים, פעמים בודדות שסיפר לבני משפחתו על הנעשה בבית הדין. ויהי היום, רבי פנחס חזר מבית הדין וסיפר לבני הבית: "היום, היה משהו מיוחד בבית הדין!"

כיצד הגיב בעל דין שהבין כי הוא נופל ברשת החקירות של רבי נסים קרליץ, ומה עשה רבי נסים לאחר שספג את ה'תגובה' המזעזעת?

הרב א. חפץ

"וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע" (ויקרא י"ג, ג')

בבית הדין התנהל תיק של סרבנות גט אך מאחד הצדדים היו אנשים תקיפים, סירבו והציבו קשיים עצומים. לא היה פשוט בכלל. "באותו יום כשהגעתי לביתו של ר' נסים, נכנסו לחדרו שני הסבים של האשה בליווי אברך צעיר מהמשפחה" - סיפר רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.

ישבתי בחוץ והמתנתי לתורי להיכנס לרב.

לפתע החלו להישמע צעקות מזעזעות, בעיקר על ידי הצעיר - דברי חוצפה בביזיון איום ונורא, אפילו על ג'וק לא צועקים ככה. חירופים אישיים שאין להעלותם על הדעת.

שהה אז בבית, בנו של רבי נסים - רבי שמואל הלל שליט"א, אמרתי לו: תכנס, תשאל האם הרב מעוניין שאקרא להרב סילמן, הוא יכול לסדר את העניין בכמה רגעים.

הבן נכנס לתוך לוע הצרחות.

ר' נסים אמר לו בהחלטיות - שייצא בלי לעשות כלום.

למחרת הגעתי שוב, והנה גם הם באו. וגם כעת, עלו מהחדר צעקות נוראות, עד שלא הייתה אוזן שיכולה לסבול חרפות וגידופים כאלה.

נכנסתי בעצמי לשאול "האם להזעיק את הרב סילמן?"

"בשום אופן לא".

ביום השלישי הם הגיעו בשלישית, והתנהגו כבתחילה.

גידופים עם תכלית

ההיגיון אמר, כי הם צועקים סתם ללא תכלית ואין בכך שום תועלת, מלבד ביזוי כבוד התורה במקסימום שיכולתי להעלות על הדעת. כבר לא שאלתי, מיהרתי לביתו של הרב סילמן, בסערת לב וזעזוע והתחננתי: "אנא, שהרב יבוא ויסייע לר' נסים, זה לא לעלות על דל שפתיים את הסגנון והדיבורים שנשמעים שם מעבר לדלת, וכבר זמן רב שזה כך, כמה אפשר לסבול, וכי מותר עד כדי כך להבליג על הצער של מרן הרב?! המצב המביש חייב להסתיים, שהרב יבוא להשתיק אותם!"

אמר לי רבי יהודה סילמן שליט"א, אכן אם אני אבוא, תוך חמש דקות הם יהיו בחוץ, ולא דרך הדלת... אבל פיתרון לבעיה לא יהיה... וכעת תבין. ה'פוסקים' יגעו ועמלו לקיים את המצוה הגדולה:

להתיר עגונה. מי לא יודע כמה תשובות נשפכו במאמצים על מצוה זו. ומאותו יום שיש לנו 'חרם דרבינו גרשום' המונע את האפשרות לגרש אשה בעל כורחה, ממילא יש גם מצב של בעל שהוא 'עגון', ויש מצוה רבה להתיר אותו, דע לך, כי רבינו נסים עוסק עכשיו במצוה זו. וההבלגה שלו כעת היא "בלתי לד' לבדו". בשתיקה הזו הוא מקדם את הפיתרון, ותראה כי בקרוב יקרה הדבר.

יצאתי בקידה מביתו של הרב סילמן. שבתי לר' נסים. הם כבר עזבו את הבית, נכנסתי כדרכי, לבקש את הכרעתו בעניני הכלל.

הרגעים הללו המחזות השמיעות, הקולות והברקים, וההתבוננות, השאירו אותי בתדהמה מוחלטת, איך אפשר? איך יתכן בכוח האנושי לסבול דברים כאלה בשביל מטרה להועיל ליהודי.

לאחר כמה ימים נכנסתי למרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן ואמרתי לו, לולי הייתי נוכח לא הייתי מאמין, שיש מי שיכול להבליג עד כדי כך.

התבטא מרן זצוק"ל: אתה מדבר על ר' נסים, "ר' נסים! ר' נסים!" קרא את השם בהערצה הרי עשרות שנים שהוא עובד על עצמו כדי להגיע לידי כך. הרב שטינמן היה בהתרגשות והחל מונה כמה משמותיהם של חכמי תורה מנהיגי קהילות, אנשי מעלה ואמר: עם כל מעלתם, הם, כולם, לגבי ר' נסים כמו קטנים ליד הענק... ע"כ.

כי האיש הגיע לשלמות אחרי עבודה רבה, עם עמל התורה של עשרות שנים, עבודת התפילה וזיכוכ אחרי זיכוכ.

לסיום. גם אם לא תבינו, כיצד עם שתיקה, עם הבלגה וסבלנות,

מגיעים בסוף לתוצאה הנכספת, זו המציאות שאכן הייתה באותה משפחה. כי לאחר זמן קצר, הסתיים העניין 'למזל טוב'.

למדנו הרבה

בשעתו, מועצת גדולי התורה מינתה כמה מחברי המועצת לקבוע את חלוקת ה"כספים היחודיים" למוסדות התורה. בין הממונים היו ראש הישיבה דגור בשעתו - הרבי הפני מנחם זצ"ל, ראש הישיבה דסלונים בשעתו הרבי ה'נתיבות שלום מסלונים' זצ"ל, ומצד הליטאים רבי נסים קרליץ. התקיימה 'ישיבה' ראשונה בה קבעו את גובה החלוקה ל'מוסדות' ואחריה 'ישיבה' נוספת, שניה.

בפתיחת הישיבה השנייה, הגיע במיוחד 'ראש מוסד' שביקש להתלונן. לא מצא חן בעיניו הסכום שנקבע לו על ידי ר' נסים באסיפה הקודמת. ר' נסים הוא זה שהכיר את המוסד והיה האחראי העיקרי על קביעת גובה הסכום.

ראש המוסד הוא התחיל להתוכח, והפריע ממש את פתיחת הישיבה. הוא טען בתוקף רב כי ר' נסים עשה לו עוול וכי מגיע לו הרבה יותר, ולכן, לא שייך להמשיך את החלוקות הללו בלי חשיבה מחודשת.

בתחילה ניסו להסביר לו מעט את 'שיקול הדעת' שהיה, אלא שהוא לא רצה לשמוע. ואז, פרץ בגידופים אישיים מול ר' נסים לדוגמא: כבר בישיבה היו בחורים טובים וחשובים ממך, וגם כעת יש כאלו, לכן עם כל הכבוד לך ר' נסים, עליך להכיר את מקומך...

ניסו להתחיל את הישיבה ושוב הוא הפריע בחוצפה ובדיבורי הבל סרק. עד שלא נותרה ברירה, אלא לנעול את הישיבה, ולהתפזר.

ר' נסים פנה לאדמו"ר בעל ה'נתיבות שלום' בצער: "לא הספקנו היום כלום" היה לו כאב על העניין שלא התקדם ועל אובדן הזמן שלו ושלהם ושלא עשו למען המוסדות כלום.

לעומתו טען הרבי ה'נתיבות שלום' ואמר לו: ר' נסים, לא היה היום בזבזו זמן כלל. כי למדנו כעת 'ספר מוסר' מה זה לשתוק. למדנו כיצד יש להתנהג ועד היכן אדם יכול להגיע ולהיות מסוגל לשתוק כאשר צועקים עליו בצורה כזו. וממילא, עשינו היום הרבה. מאד.

כאשר האדמו"ר מסלונים שב לביתו אחרי האסיפה, פגש בו תלמידו הגאון הגדול רבי צבי כץ שליט"א ראש ישיבות 'טל תורה' וחזון נחום, האדמו"ר היה עדיין בסערת נפש והתעוררות ממה שחוה, וסיפר לתלמידו את מה שהתרחש, הוסיף וסיים עוד בחיך ואמר: שאלתי את ר' נסים "איך אפשר לאגור כוחות לרגעים כאלו?" מה אתה חושב שר' נסים ענה לי? הוא המשיך לשתוק...

שבת היא מלזעוק

בעיצומה של סעודת ליל שבת, נכנסה לביתם של הרב והרבנית אשה שבורת לב.

נעמדה בפתח החדר הגדול, ופרצה בקולות מעומק ליבה השבור. היא הגבירה את המינן, והוסיפה להתריס מול הרב, בדיבורים 'לא יפים' בלשון המעטה.

בתחילה ניסו להסביר לו מעט את 'שיקול הדעת' שהיה, אלא שהוא לא רצה לשמוע. ואז, פרץ בגידופים אישיים מול ר' נסים לדוגמא: כבר בישיבה היו בחורים טובים וחשובים ממך, וגם כעת יש כאלו, לכן עם כל הכבוד לך ר' נסים, עליך להכיר את מקומך...

בני הבית כמוזבן הפסיקו את מאכלם ושתקו, מרוב הלם. הם לא התכוננו לכזו סיטואציה מביכה, אשה לא מוכרת צועקת על אבא שלהם.

היא המשיכה בצעקות שבר: לא היה לי יום טוב בחיים ואתם לא מסייעים לי, עם הילדים והבעל שלי ה"צדיק".

ר' נסים עשה פעולה חריגה לא צפויה.

הוא נעמד בפתאומיות.

היא נבהלה והשתתקה.

הכריז בנחרצות ובקול רם: "אינני מוכן לשמוע שום מילה נוספת!". הפסיק שניה קצרה והמשיך: "עד שתיטלי ידיים ותשבי לאכול סעודת שבת, רק אח"כ תאמרי כל מה שיש לומר".

שקט פתאומי. שקט נחרץ - השתרר בבית.

הרב אמר לרבנית בלחש "היא יכולה לאכול בחדר צדדי. ושתאכל חלה ודגים, ואחר כך אשמע אותה".

ידיה של הצועקת רעדו מחולשה. כי לדפוק בבית הרב, בעיצומה של סעודת שבת להידחף פנימה ולצעוק, לוקח מאשה יהודייה אנרגיות רבות מאד.

אדבר באריכות

הרבנית לקחה אותה יד ביד, בחיבה. צעדה איתה לחדר הסמוך. האשה נטלה ידיים. הרבנית ישבה לידה והגישה לה מהחלות ומהדגים.

השאירה אותה קצת זמן לאכול עם עצמה (כך יהיה לה נעים יותר). אחרי כמה דקות הגישה לה ליפתן מתוק.

הגברת ברכה 'ברכת המזון'. אחר כך עמדה מכאבה, נכנסה שוב

לחדר הגדול והפטירה 'גוט שבת', ואמרה לרב: אדבר עם הרב באריכות אחרי שבת. ויצאה את הבית.

נקל לשער, כי בחוץ, בכתה על מר גורלה, שהגיעה עד כדי כך. [ר' נסים הכיר את המצב הקשה של הבית שם, ולכן הבין מיד, כי הגברת הכינה את כל השבת, עבדה קשה בלי להכניס אוכל לפיה, ובכזה מצב של רעבון ועבודה מתישה חשכו עיניה וגאו רגשותיה, ועליה להכניס משהו לפה, כדי להירגע ולהתאושש, לכן עשה את הכל כדי שתאלץ לאכול ורק אחר כך שתדבר, בהיגיון ובישוב הדעת את אשר על ליבה].

לידע ולהודיע:

כי העולם, לא נבנה באמצעות הנדסה, או פיסיקה גרעינית ושאר חכמות או כוחות טבע, אלא 'עולם חסד יבנה'. ולאחר מכן, הוא תלוי כל הזמן ועומד על בלימה: "על מי שכולם פיו"... על מי שלא נפגע ממריבה נגדו, אינו חושב על הגידופין שלה, אלא על מה שטמון מאחורי הגידופין, על מה שקשה לה. הוא לא מחזיר ריב, אלא משיב רחמים וחסדים.

מה עשה ר' נסים?

חבר בית דין צדק - רבי פנחס שריבר זצ"ל, היה שתקן כמעט כמו רבי נסים, פעמים בודדות שסיפר לבני משפחתו על הנעשה בבית הדין, מה שידוע לנו, רק על פעם אחת (ופעם נוספת בעקיפין, ראה בפרק ר' נסים מסתכל עליך).

ויהי היום. רבי פנחס חזר מבית הדין וסיפר לבני הבית: משהו מיוחד. "היום, היה משהו מיוחד בבית הדין!".

מה היה?

בשלב מסוים של 'דין התורה' אחד מבעלי הדין נשאל שאלה מסוימות ואחריה עוד שאלה, הנשאל השתומם מהשאלות המפתיעות והמביכות אותו, והבין כי ר' נסים מתקדם אחריו בחכמה שלב אחרי שלב, ותיכף הוא מסיר את הלוט מעל פניו, והנה, הוא ניצוד בתוך חכתו של ר' נסים...

מרוב הלם, איבד בעל הדין את העשתונות, תפס את כוס המים שעמדה על השולחן, העיף את תכולתה על פניו של ר' נסים.

רבי פנחס סיפר את הנו"ל, והציג שאלה לילדים:

ומה אתם חושבים שר' נסים עשה? - שאל רבי פנחס את הילדים.

הילדים לא ידעו מה להשיב.

"נו, מה עשה ר' נסים?" - שאל אבא בשנית.

הילדים שתקו.

"אז אני אומר לכם".

"ר' נסים שאל: האם יש מגבת?"

הביאו לו מגבת, קינח את הרטיבות מפניו [את הבגדים שנרטבו, לא יכול היה לייבש].

ודין התורה המשיך להתנהל, בשלווה, כאילו לא אירע דבר. ע"כ.

בעל הדין קיים בו בהידור מרטיב פני חברו ברבים, אבל לא מלבין פני חברו ברבים, כי צבע פניו נשאר כמקודם, כאילו שפכו מים על בובה שעומדת בצדי בית הדין.

'בלימה', לימד אותנו ר' נסים, גם היא נובעת מחסד ומרחמים על בריותיו של מקום.

שריר וברי

סיפורו של קבלן: "בנית בניין למוסד גדול. כשסיימתי את הבניין נשאר חייבים לי 20 אלף דולר, ראש עסקני הקהילה, איש נכבד, ניסה להתחמק מלבוא איתי לדין תורה בטענה כי לא מקובלים עליו הדיינים של בני ברק.

עד שבשלב מסוים, עם איום של 'כתב סירוב', הוא הגיע לבית דין. הוא נכנס לבית הדין כשבידו גמרא, גדולה במיוחד (הגמרות הגדולות של פעם).

התנהל דיון קצר. הוא נשאל שאלות על ידי הדיינים. ולא היה לו כיצד להסביר את עצמו, מדוע התשלום מתעכב. אמר לו ר' נסים: "אתה חייב לשלם לו את הכסף, תוך שבוע, ואם לא, נטפל בדרכים שלנו". הוא השתומם מהחוצפה כביכול, שככה מדברים אליו. לא היה רגיל לדיבור כזה מול 'הוד מעלתו'. ואז, איבד את הכבוד האישי שלו, לקח את הגמרא והעיף אותה על השולחן מול פניו של ר' נסים והדיינים, הגמרא החליקה לעברם, וצעק: זו תורה וזו שכרה?!

הסתכלתי על הרב, שהגמרא כמעט פגעה בו, ואפילו האישונים שלו, לא נעו ימינה או ששמאלה. כלום, כאילו לא קרה דבר. רק אמר לו שוב: "הכל שריר בריר וקיים, אתה צריך לקיים את ההלכה ואת החיוב שלך לקבלן".

(מלה בסלע)

בזכות התורה ולומדיה

מאות אלפי יהודים כבר זוכים להתקדם מדי יום בידיעת התורה
באמצעות התוכניות השונות של 'דרשו' אל תישאר מאחור!

לפרטים והרשמה גש לעמדת נדרים פלוס

ראש הישיבה זצ"ל לא הסכים אף לרגע להוריד את מגבעתו מעל ראשו, באמרו: 'איך אפשר לנסוע כך אל הרבי ר' אלימלך'... כשנחת בפולין, ניגש אליו כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זצוק"ל, חטף מידו את התיק ובו הטלית ותפילין ועוד ספרים שלקח לדרכים, והחל ללכת במהירות...

זיכרונות מופלאים שסיפר ראש ישיבת צאנז הגאון הגדול רבי אליהו שמואל שמרלר זצ"ל, בשיחות שקיים עם הסופר הנודע הרב טוביה פריינד יבלחט"א

"כְּלוּ הַפֶּךָ לְבָן טְהוֹר הוּא" (ויקרא י"ג, י"ג)

סיפר ראש ישיבת צאנז הגאון הנודע רבי אליהו שמואל שמרלר זצ"ל: "הייתי נוכח כשהרבי זי"ע הגיע בפעם ראשונה לארץ ישראל והגיע לבקר את הבריסקער-רב זי"ע, הרבי החל לדבר עמו באיזה עניין, והוא הבחין כי הוא אינו מגיב. כעבור כמה דקות שהרבי ישב בדומיה פנה אל הגאון מבריסק ואמר לו: 'שזוכר שיעור אחד שהרב אמר פעם בביקורו בוורשה, בהיותו בחור צעיר', והרבי החל להרצות בפני הגאון מבריסק את כל השיעור שהשמיע אז, עם אותה מנגינה ואותם ה'קנייטשן' שהדגיש, הבריסקער-רב יצא ממש מגדרו והתפעל מאוד מזכרונו וחריפותו של הרבי... הרבי זי"ע היה יתום ונסע לקנות תורה וחכמה בהרבה מקומות, ואמר לי שזה היה אחד הפעמים שזכה לשמוע מתורתו של הגאון מבריסק זי"ע".

אחד מתפקידיו הבולטים והנעלים של ראש הישיבה זצ"ל היה בהיותו ה'כותב' של הרבי מצאנז זי"ע, הוא העלה את התשובות עלי גיליון והביאם בקודש פנימה. רבות סופר ויסופר על עבודת קודש נשגבה זו. ראש הישיבה שיתף בפנינה אחת מאוצרו הטוב מתקופה מיוחדת זו, וכך אמר:

ישועה הלכתית

"מי שהתקרב אל הרבי הבחין שבעריכת תשובותיו להלכה היו עניינים טמירים ונשגבים. אספר סיפור אחד המלמד על הכלל: 'פעם בעת שהרבי התגורר בארה"ב התרחש מקרה נורא מזעזע, אברך אחד מחסידיו נכנס למעלית מקולקלת שלא עמדה על תילה וקרקעיתה התמוטטה, האברך נפל אל בור המעלית וכל עצמותיו התרסקו. לאחר שחולץ קבעו הרופאים שימוי ספורים.

"הוריו הגיעו אל הרבי להזכירו לטובה ולברכה ולרפואה שלימה, מיד כשהרבי שמע על כך התיישב לכתוב 'תשובה' הלכתית שעיקרה בדיני טריפה, והוכיח בארוכה כי עצמות מרוסקות באופן כזה, לא נחשב 'טריפה' בהלכות כשרות, וכי ניתן לחיות כך גם תקופה ארוכה וממושכת. לאחר סיום כתיבת התשובה וחתימתה החל האברך להחלים באופן בלתי מוסבר והיום האברך הזה הוא אב וסב

למשפחה ענפה בקרית צאנז. 'כל מי שהיה קרוב לרבי זי"ע ידע כי בתשובותיו ההלכתיות יכול היה לשנות סדרי בראשית'..." הגרא"ש שמרלר זצ"ל גם הוסיף על עוד מגדולי ישראל שהחזיקו בקשר עם ה'שפע חיים': "הפונביז'ער-רב זי"ע היה לו קשר הדוק עם הרבי זי"ע בכל פעם שנסע לארה"ב הגיע להיפרד מהרבי זי"ע, היה לו קשר עם קלויזנבורג כל פעם שנסע לארה"ב הגיע להיפרד. ופעם כיבד אותו באמירת שיעור בישיבה".

ספרים לפסח

באחת השנים סמוך ליום ההילולא לפטירתו של מורו ורבו ראש ישיבת טשעבין הגאון הצדיק רבי דוב בעריש וידנפלד זצ"ל העלה ראש הישיבה זצ"ל מזיכרונותיו אודותיו ועל פועליו הכבירים ואישיותו הנאצלת.

על הפעם בה זכה לראשונה לחזות בתואר זיו פניו, ולשאול את פה קדשו של הגאון מטשעבין זי"ע סיפר: "הפעם הראשונה שזכיתי לראות את הגאון מטשעבין זי"ע, היה חודשיים לאחר עלותו לארה"ק. ראיתיו אותו יחד עם הגאון בעל ה'חזון איש'. היה זה בהלווייתו של אחד ממנהיגי אגודת ישראל הג"ר משה בלוי, שהתקיימה בחודש סיון שנת תש"ו בירושלים. החזון איש הגיע מבני ברק להשתתף.

הלוויה יצאה מתצר בית החולים 'שער צדק', שם הגיע החזון"א

'תפקיד' חשוב, שהוא ייסע ללוותו ולקחתו מביתו שבשכונת 'שערי חסד' לישיבה ולאחר השיעור ילווה אליו חזרה לביתו. הבחור אליהו שמואל שהתפלל על שדווקא מכל בחורי הישיבה בחרו בו כ'מלווה' של הגאון מטשעבין, שאלו: 'מדוע בחרו דווקא בך?' נענה ראש הישיבה הגר"צ זצ"ל ואמר לו: 'כי נאמר לי ע"י הגאון מטשעבין ששוחח עמו בלימוד, ומאד נהנה מבקיאותך ומסברותיך הקולעות, ולכן בחרו בך שתלווה אותו לישיבה ובחזרה אל ביתו...' כמובן שהבחור שש על התפקיד הנאמן שהוטל עליו, אך מאידך ידע את גודל הזכייה שנקלע אליו, וידע לנצל כל דקה במחיצת קדש של גאון ישראל עמוד ההוראה, ובגלל כן זכה לקרבה מיוחדת. ומאז זכה לשאוב מבאר תורתו ולהתדבק בו ובמשנתו. הגאון מטשעבין ז"ע קרבו מאד, וזכה להיות נמנה על אחד מבני חבורתו ומתלמידי הקרובים.

חיפשו בחור ונפל בגורלי

ראש הישיבה הגאון רבי אליהו שמואל זצ"ל התייחס לזכייה המיוחדת לה זכה בימי בחרותו, ללוות את הגאון מטשעבין מביתו לישיבה ובחזרה בביטול בענוות חן מדהימה: "אינני יודע אם זו הייתה הסיבה שבחרו בי... חיפשו בחור שיבוא לקחתו, וזכיתי שנפל בגורלי שאני אלווה אליו בכל פעם לשיעור..."

על הדרך אותה היה עושה מדי יום, סיפר הגרא"ש שמרלר זצ"ל: "לקחתי אותו ב'טעקסי' [מונית]. הייתי עולה לביתו ואומר לו כי 'הטקסי' כבר ממתין למטה, מיד פנה וירד למטה. בדרך היה משמיע את ה'שיעור' שהולך להשמיע בפני בני הישיבה. ותוך כדי יכולתי לשאול את השאלות והקושיות שהיו לי והוא היה מתרצם. כך הבנתי אחר כך את השיעור טוב יותר... כי הכל כבר תורץ לי קודם לכן...". "התלמידים היו מקשים לו בשעת אמירת השיעור, אבל הוא לא סבל זאת, כי השאלות היו מאבדות את רצף אמירת הדברים. אבל הוא בעדינותו היה עונה לכל שואל בכזו הארת פנים שלא יתואר. גם לאחר השיעורים היו נעמדים סביבו ויכלו להתפלפל עמו על הדברים שהשמיע, ובמתיקות עונה לכל אחד ואחד. ורק לאחר שסיים פנה חזרה לביתו והייתי מלווהו".

ברייטע פלייצעס

ראש הישיבה הגאון זצ"ל, העלה מאוצרותיו מתקופה זו וסיפר: "חוץ מצדקותו ופרישותו היה לו זיכרון נדיר מדהים בהיקפו. פעם בהיותנו בדרך שאלתי אותו קושיא מסוימת בעניין 'ציפורי מצורע', והגאון מטשעבין ז"ע נענה ואמר לי: שזכור לו, שלפני שנים רבות ראה קושיא זו בספר 'מחזה אברהם' לרב מבראדי הגאון רבי אברהם שטיינברג זצ"ל, ומאז לא ראה יותר את הספר. אך הוא הפנה אותי לנכדו של בעל ה'מחזה אברהם' שהתגורר בתל אביב, ואמר לו שלבטח אצלו תוכל לראות ולעיין בספר. לאחר ימים כשמצאתי את הספר, ראיתי כי חזר על הדברים ממש אות באות. וזה לא היה אצלו כל חידוש, אלו היו מעשים שראיתי בכל יום, לא אשכח כי כבחור צעיר שאלתי את עצמי: ווי קען מען דאס? - איך יכלים להגיע

והמתין, מטרים ספורים על ידו עמד רבינו הגאון מטשעבין, באמצע נתקל מבטו של החזו"א ברבינו שעמד מולו, אני שעמדתי בסמיכות מקום, ראיתי איך שהחזו"א מביט בהתפעלות על פניו הקדושות והזהרות של רבינו, ומשך זמן רב לא הסיר מהם את עיניו. משפנה ללכת שאל: מיהו היהודי הזה? משענו לו שזהו הגאון מטשעבין שזה עתה עלה לארה"ק, התבטא ואמר 'מי זעט אז די שכינה רוהט אויף איהם', [מבחינים שהשכינה שורה עליו].

"מסופר, כי כששב החזו"א לביתו, ביקש שישגו לו את ספרו ה'דובב מישרים', ועיין בו ממושכות אח"כ סיפרו שהחזו"א התפעל מאד מחידושים שבהספר, באמרו: 'לא האמנתי שנסאר יהודי כזה אחרי המלחמה', מאז היה מרבה מאד בשבח.

הגרא"ש שמרלר זצ"ל הוסיף עוד: "כן, ידוע הסיפור, שהחזו"א היה מוכר את כל ספריו בפסח לנכרי, שחשש שמא יש בהם חמץ, ורק ספרו של הגאון מטשעבין השאיר לעיין בהם בפסח. וכשסיפרו זאת לגאון מטשעבין, ענה בענוותנותו: אם משאיר את זה לפסח, מכאן ראה שבכל השנה אינו מעיין בהם...".

וחיי עולם נטע בתוכנו

'חיי עולם' - הישיבה החסידית הוותיקה בירושלים עיה"ק, הייתה בית יוצר וזור היתוך של רבבות תלמידים, והצמיחה מתוכה לגיונות של תלמידי-חכמים מופלגים, ביניהם מצדיקי שפירי קרתא דשופריא, בני עליה שקנו בהיכל ישיבה זו את משנת תלמודם. כשבין כותליה הרביצו תורה גאוני עולם, ובתוכם הגיע להרביץ בה תורה ולמסור שיעורים הגאון ה'טשיבינער-רב' ז"ע. בין כותלי הישיבה ישב בחור צעיר, שיגע ועמל על תלמודו בהתמדה, בשם אליהו שמואל שמרלר.

הענווה המופלגת של ראש הישיבה זצ"ל היה בל יתואר, גם כאשר נפלט מפיו הטהור איזה סימן לגדלותו תיכף ומיד היה מסובב הענין לאפיקים אחרים. פעם כשאלתי היכן למד בבחרותו? משך כל השיחה לא הזכיר מאומה היכן 'למד', רק כל התבטא ש'ישב' ו'היה' בישיבת 'חיי עולם'. ובפעם אחרת שאלתי אותו האם נכון מה שזקני ירושלים מספרים, שלמד בחברותא עם הגאון הצדיק רבי גרשון לפידות זצ"ל ממתמידה של ירושלים? ענה לי: "וואס חברותא ווען חברותא, הוא למד עמי כאשר ישא האומן את היונק".

והיה פעם שאמרתי לו, שאומרים שנבחן על כל ספר משנה תורה להרמב"ם אצל הגר"ז בענגיס זצ"ל בהיותו בחור, ענה לי: "הסדר בירושלים היה שכל הבחורים והילדים הלכו להיבחן אצל גדולי ישראל", ולא יסף.

שוחח עמו בלימוד

על כל פנים בלמדו בישיבת חיי עולם, היה יום אחד לאחר 'סדר הלימוד', הזמינו ראש ישיבת 'חיי עולם' שאר-בשרו הגאון הצדיק רבי נפתלי צבי שמרלר זצ"ל, [שהיה נקרא בפי כל בכינויו החיבה 'רבי-הערשלע-שמרלר' בעל 'אמרי נפתלי'], ובישר לו על בואו של הגאון מטשעבין למסור שיעורים בישיבה, ומבקש להטיל עליו

**מטרים ספורים על ידו עמד רבינו
הגאון מטשעבין, באמצע נתקל
מבטו של החזו"א ברבינו שעמד
מולו, אני שעמדתי בסמיכות
מקום, ראיתי איך שהחזו"א מביט
בהתפעלות על פניו הקדושות
והזהרות של רבינו, ומשך זמן רב
לא הסיר מהם את עיניו. משפנה
ללכת שאל: מיהו היהודי הזה?**

מתנהג בחסידות

פעם נסע ראש הישיבה זצ"ל בשליחות 'ועד הרבנים לענייני צדקה' לליזע'נסק בכ"א אדר כדי להתפלל על הציון הקדוש של הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע, הוא כצאצא דור שביעי לרבי ר' אלימלך זי"ע יחד עם היותו גדול בתורה וביראה, הבינו בועד הרבנים את המשמעות לשליח במעמד זה והתועלת המרובה שיעמוד בראש המסע. בנו הגאון רבי חיים שליט"א ליווהו כל המסע.

כל מי שהיה על טיסה זו, לא יישכח את המחזה הנפלא, צורת חסידי קמאי הנוסע בערגה בנסיעה לצדיק. ראש הישיבה זצ"ל ישוב כל כולו עטוף ביראה ובפחד, כאשר לא הסכים אף לרגע להוריד את מגבעתו מעל ראשו, באמרו: 'איך אפשר לנסוע כך אל הרבי ר' אלימלך...'

כשנחת בפולין, ניגש אליו כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זצוק"ל, חטף מיזו את התיק ובו הטלית ותפילין ועוד ספרים שלקח לדרכים, והחל ללכת במהירות, באמרו מצוה לשמש תלמידי חכמים. ראש הישיבה זצ"ל, ביקש להניאו וביקשו חזרה, בזעקו שזה אינו לכבודו של הרבי שישא את חפציו, אך הרבי מלעלוב אץ-רץ עם התיק ולא שעה לתחנוני ראש הישיבה להחזירו לו, עד לנקודת הבידוק. וכל זה כדי לזכות לשמש תלמיד-חכם גאון וצדיק.

יהא מליץ יושר לאלפי תלמידיו, המוני מכיריו ולכל ישראל. אמן.

לכך... לצטט על הלשון ספרי אחרונים. זה שהיה בקי על פה בש"ס וראשונים זה לא היה כל חידוש, הפלא היה שידע לצטט תשובות האחרונים מלה במלה."

"פעם קיבלתי מכתב מהרבי שאלה שהיתה בישיבת 'ראשית חכמה' במונטריאול שעמדה תחת נשיאותו, והיתה הצעה לרכוש מבנה המשמש כבית תיפלה, אולם בעבר שימש מבנה זה ל'בית כנסת', והסתפק הרבי האם מותר לחזור ולהסיבו לביהמ"ד. וביקש הימני שאכנס לביתו נאוה קודש של הרבי הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע לשאול את חוות דעתו הרמה. והוסיף הרבי וכתב לי במכתבו, שהיות ומשער שהוא עצמו לא ירצה לפסוק, ויורה לפנות להרב מטשעבין, לכן מצרף בתוך המעטפה מכתב לטשיבינער-רב עם תורף השאלה. ובמכתב הרחיב מה שהעלה בסוגיא זו בכמה צדדים לכאן ולכאן. ואכן כפי שכתב לי הרבי כך היה, שהרבי מבעלזא הפנה אותו לגאון מטשעבין. כשנכנסתי אל הטשיבינער-רב הוא היה באמצע לימודו, אך אמרתי לו שיש לי מכתב שאלה הלכתית מהרבי, הגשתי לו את המכתב, ולאחר שקרא את המכתב פסק ואמר: 'דער קלויזנבורגער-רב האט ברייטע פלייצעס צו מכריע זיין אליין'... - 'לרב מקלויזנבורג יש כתפיים רחבות דיין להכריע בזה בעצמו'... והכניס המכתב בתוך הגמרא שלמד.

שקעה השמש

"לאחר הסתלקות הגאון מטשעבין הספיד אותו הרבי בישיבת 'חיי עולם' שרבינו כיהן כנשיאה וראש הישיבה טרם פתח את ישיבתו 'כוכב מיעקב'. אלפים השתתפו במעמד ההספד עד שכל האיזור מסביב היה מלא באנשים. ראש ישיבת 'חיי עולם' הגאון שלמה שרייבר זצ"ל פתח את ההספד, ולאחר מכן הספיד הרבי זי"ע קרוב לשתי שעות. ומנהגו היה להזכיר מדברי תורתו של הצדיק הנפטר, כדי שיהא שפתותיו דובבות. ואכן הרבי זי"ע נשא פלפול שלם שהתבסס על תורה עמוקה בספרו 'דובב מישרים', בדין 'שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת', ובאמצע הפלפול זעק הרבי בקולי קולות: 'איך ווייס נישט צו ירושלימער יידן פארשטיין דאס, אז די זון איז אונטער גיגאנגען אין דעם טאג וואס דער הייליגער טשעבינער-רב איז נסתלק גיווארן' - 'איני יודע אם אנשי ירושלים חשים ויודעים כי עם הסתלקותו של הרב מטשעבין זי"ע שקעה השמש בצהרים! ומיד בסיום משפט זה, התמוטט ונפל ארצה מתעלף. הייתה בהלה גדולה בתוך הקהל, לאחר שעוררוהו לא יכול היה להמשיך באמירת הפלפול, הוא פשוט היה בהלם מפטירתו", סיים הגרא"ש שמרלר את זיכרונותיו בקודש.

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל

'עמוד היומי' - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

על דלת ביתו של הגרש"ז אולמן זצ"ל התדפק יהודי שביקש לדעת מה הסכום המוקצב לנישואי היתומה. הרב נקב בסכום מסוים, שלא סיפק את אבי הבן, ולמרות שהשידוך היה נראה כמתאים, סירב להסכים להצעה. דקות ספורות לאחר שיצא מבית הרב, הגיע יהודי המתגורר באמריקה...

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על אמונה תמימה בתקופת שידוכי הילדים

"וְאִם יָלַד הוּא וְאִין יָדוּ מְשֻׁגָּת" (ויקרא י"ד, כ"א)

מספר מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: באו אליי זוג הורים, וסיפרו שיש להם בן ה'תקוע' במשך תקופה ארוכה בשידוכים, והעניינים לא זזים. עד כדי כך שאפילו השדכנים כבר 'התיאשו' מהם ועזבו אותם, ולא מציעים להם הצעות.

כתוצאה מכך התעוררה מחלוקת בין בני־הזוג בדבר מסוים. הם סיפרו שכאשר שאלו את השדכן העיקרי שלהם, איתו עבדו במשך כל התקופה, מדוע אין הוא ממשיך להציע, השיב להם השדכן שלדעתו הבן שלהם לא מצליח למצוא את בת־זוגו, משום שהוא לומד בישיבה לא כל־כך מפורסמת... ואם יעבירו אותו לישיבה אחרת, בעלת־שם יוקרתי יותר, העניינים ירוצו...

שמעתם? לשדכן זה יש מן הסתם מהלכים במחוזות נעלמים, והוא יודע שאם הבחור יעבור לישיבה מפורסמת, וכזו המוכרת בעולם הישיבות כ'ישיבה חזקה', גם השידוכים שלו יזוזו יותר מהר... וכי האירוסין תלויים בכך?

בנקודה זו חלוקים עכשיו האב והאם. האב לא ניחן כנראה באמונה גדולה מדי, והוא טוען שיש לעשות כעצתו של השדכן, ויש לו אפילו תוכנית מפורטת כיצד לעשות זאת...

שהרי הדברים אינם פשוטים כלל ועיקר. הכל יודעים שלהעביר בחור בגיל כזה לישיבה בעלת־שם, אין זו משימה קלה. לכן, ישב האב והגה תוכנית מדוקדקת כיצד לממש את הדברים.

ברם, האמא, כאשה יהודיה אמיתית, שהתחנכה על ברכי האמונה, יודעת שלא יעלה על הדעת ששאלת האירוסין תלויה בזהותה של הישיבה, והיא טענה בפניי שכיון שהבן לומד טוב בישיבה בה הוא נמצא, אין שום סיבה להעבירו לישיבה אחרת, והיא מתנגדת בתוקף לתוכנית.

כל בר־דעת מבין שהצדק עם האמא, ומי שחושב שאם יעבירו את הבן לישיבה אחרת, גם השידוכים שלו יעברו הֶסְבָּה, טועה טעות מרה, ואין לו שמץ של אמונה בליבו.

הפקק מרט את עצביו

כדי להמחיש את הדברים, משלתי להם משל נמורץ, על אדם הנוהג במכוננית ישנה, ומוצא את עצמו תקוע בפקק על אם הדרך. במשך שעות ארוכות מתנהלת המכוננית הישנה, יחד עם אלפי מכונניות

נוספות, במהירות מזערית של 5 ק"מ לשעה, והפקק אינו חושב להשתחרר.

הנהג שלנו היה צריך להגיע לפגישה חשובה, והפקק הזה מרט את עצביו. בשלב מסוים פקעה סבלנותו, עד שעלה בליבו רעיון. הוא יחנה את המכוננית הישנה בצדי הדרך, ויתדפק על דלתו של אוטובוס מפואר, שרק לפני חודש־חודשיים יצא מפס היצור, ויבקש להימנות על נוסעיו...

'אם אסע באוטובוס כה מפואר, אגיע הרבה יותר מהר למחוז היעד שלי', אמר לעצמו הֶקְלָמַי הַלִּזָּה.

ואינו מבין שכדי להשתחרר מפקק, זה לא משנה כלל באיזה רכב הוא נוסע. כי הפקק נוצר מסיבה כלשהי, כמו למשל שמן שנשפך על הכביש, וגורם לכל המכונניות להאט את מהירות נסיעתן, וכדי לשחרר את הפקק צריך לשחרר את הסיבה שגרמה להיווצרותו. עד שלא יעשו זאת, הרי כל המכונניות - גם החדישות ביותר - תִּמְשְׁכָּנָה להיות תקועות...

וכי המשל הזה אינו דומה במדויק למצב שבו הינכם מצויים, אמרתי לאבא; הרי הבן שלך תקוע בפקק השידוכים, ובוודאי שיש דבר־מה שתקע אותו, ועד שלא תשחרר את הסיבה, לא ישתחרר הפקק. והאם הינך מעלה בדעתך שהסיבה נעוצה בישיבה שבה לומד הבן?! ---

להשתפר באמונה

האמונה בהשגחה פרטית צריכה להיות חלק בלתי נפרד מהאדם

עצה טובה

בביתו של הגר"ח היה תור גדול, וכשביקשתי להכנס לפני כולם, בשל מועד הטיסה, אמרה לי הרבנית שהגאון צריך לצאת בעוד זמן קצר להלוויה, וכיוון שכך אני צריך לבקש רשות מכל הנוכחים שיאפשרו לי לעקוף את התור ולהכנס לפניהם.

משניתנה לי הרשות, נכנסתי אל הקודש פנימה, וקיבלתי עצה הגונה מהגר"ח שסייעה לי להצליח מאוד באותו עסק. כיון שבאותה פגישה שמעתי מהגר"ח אודות האברך שנפטר והשאיר אלמנה ויתומים רבים, קיבלתי על עצמי לתרום סכום כסף גדול לקרן שתוקם למענם.

ההחלטה שלי היתה שבפעם הבאה כשאגיע ארצה, אעביר את הסכום לגבאי הקרן. הפעם הבאה הזו היתה רק כעבור כמה שנים וכיון שלא ידעתי אפילו את שמו של האברך, ניסיתי לברר את פרטיו, ולא עלה בידי. גם בביתו של הגר"ח לא קיבלתי את התשובה המדויקת.

נדרי אשלם

משעברו שש שנים תמימות החלטתי שעכשיו צריך כבר להשקיע את כל המאמצים עלי-מנת לברר את זהותו של האברך. עברתי בבתיים של רבים מידידי, עד שבסופו של דבר הגעתי אל השם והכתובת, ועתה - לאחר שגם הרב נקב בשמו של האברך ההוא - הריני פורע את נדרי.

למותר לציין שבעוד באותו יום נגמר השידוך למזל טוב.

הבה ונראה השגחה פרטית מהי. סכום הכסף הגדול הוקצה על ידי אותו גביר כבר לפני שש שנים, והונח בצד, אבל מסובב כל הסיבות סיבב את העניינים כך שהכסף יגיע לידי האלמנה בדיוק באותו רגע שבו עמדה להשיא את בתה, וכשלא הספיק הכסף בקרן היתומים, נשלח הגביר כשליח טוב מן השמים כדי להוציא את השידוך אל הפועל.

תביעה שהתקבלה

הסיפור השני עוסק באבא שהיה מודאג מכך שאין בידי אמצעים להשיא את בנו, וכיון שהבן נמצא בשלב מתקדם של פגישות עם בת פלונית, הגיע האב להתייעץ עם הגר"י זילברשטיין כיצד להתנהג. התשובה היתה שאנחנו צריכים לעשות את מה שביכולתנו, ולהתפלל, ואת כל השאר יעשה הקב"ה.

האב ציית לדברים ששמע, אירס את בנו, ולאחר כמה ימים הגיע כשהוא שמח וצוהל לביתו של הרב ובפיו סיפור מדהים.

לפני כמה שנים עבר אותו אבא תאונה פלונית, שבגינה תבע את האשמים בסכום כסף גדול. בזמנו, לא אושרה התביעה, והוא יצא בידיים ריקות.

כמו בסיפור הראשון, גם במקרה זה גילגל מסובב כל הסיבות את העניינים בצורה כזו שבבוא האיש להשיא את בנו, החליט עורך הדין להגיש תביעה חוזרת, ולמרבה הפלא אישרו השופטים הפעם את צדקת טענותיו והתובע קיבל לידי סך עתק שהספיק לו כדי להשיא לא רק את בנו זה שהתארס, אלא גם את הבאים אחריו.

(ש'מחה בבית' - הרב משה מיכאל צורן שליט"א)

בכל תקופה מתקופות חייו. בלעדיה, יצעד כערער בערבה, כעץ נטול'מים, שהיום או מחר יגזר דינו לכליה ח"ו.

ואם כך בכל תקופה, מרגע לידתו ועד יומו האחרון, ועד בכלל, הרי שהזמן בו מחתנים בנייזוג את ילדיהם, עם בני גילם, על אחת כמה וכמה שאי אפשר לצעוד צעד אחד מבלי להאמין באמונה שלימה במנהיגותו של מנהיג הבירה.

גם אדם שניחן בעצבים של ברזל ובחוסן פנימי עמוק, נזקק למינון מוגבר של אמונה בבורא עולם, שארבעים יום לפני יצירת הוולד גָּזַר על כך שכן פלוני יינשא לבת פלונית.

בנייזוג הזוכים לעבור את התקופה הזו, העשויה להתמשך על פני שנים רבות - עד שישאיו את כל ילדיהם, מתוך חוויה אמיתית בהשגחה המלווה את האדם, ייצאו ממונה כשהם מחוזקים שבעתים וקשורים לריבוננו של עולם בכפלי-כפלים, בראותם את עוצם כוחו וגבורתו, חוכמתו ונפלאותיו, אשר הוא עושה עם כל בריותיו.

לא מספיק

לפנינו שני סיפורים מופלאים המעידים יותר מאלף עדים על ענין ההשגחה, ומוכיחים בעליל עד כמה שהאדם צריך לעשות רק מה שבכוחו לעשות, ותו לא. את כל הַיְתָר עליו להשליך על בוראו וריבוננו. הסיפורים הובאו לידיעתנו מכלי ראשון.

סכום הכסף הגדול הגיע ממש ברגע המתאים המעשה הראשון התרחש אצל הגאון רבי שלמה זלמן אולמן, רבה של שכונת "משכנות יעקב", שהיה ממונה על קרן כספית שהוקמה בזמנו כדי לסייע לאלמנה חשובה להשיא את ילדיה בבוא העת.

על דלת ביתו של הגרש"ז התדפק יהודי שִׁפְתָהּ של האלמנה הוצעה לבנו, וביקש לדעת מה הסכום המוקצב לנישואי הבת. הרב נקב בסכום מסוים, שלא סיפק את אבי הבן, ולמרות שהשידוך היה נראה כמתאים, סירב להסכים להצעה.

ברגע האמת

דקות ספורות לאחר שיצא האיש מבית הרב, התקשר חתנו של הגרש"ז ומודיע למרא דאתרא ד"משכנות יעקב", שיהודי המתגורר באמריקה רוצה לשוחח אתו. האורח הוזמן אחר כבוד, והשאלה הראשונה ששאל בכניסתו היתה האם הרב זוכר את שמו של אברך פלוני שנפטר לפני שש שנים.

הגרש"ז אימץ את מוחו ונזכר שבתאריך הנקוב נפטר בעלה של האלמנה המדוברת. האורח התרגש מאוד, הוציא את ארנקו והניח על השלחן סך עתק של כסף כדי לצרפו לקרן שהוקמה לסייע ליתומים. בתוך כך סיפר לבני הבית את שאירע עמו ביום פטירת האברך.

עצה הגונה ממרן הגר"ח קניבסקי

בדיוק באותו יום מר ונמהר שבו הלך אבי המשפחה לבית עולמו, סיפר האיש, נקבעה לי טיסה בחזרה לארה"ב בשעה שתים עשרה בלילה. שעתים לפני כן הגעתי לביתו של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי כדי להיוועץ בו בענין דחוף הקשור לעסקיי באמריקה.

כשה'חזון איש' עדיין לא הגיע ארצה, עמדה המושבה בני ברק על פרשת- דרכים מבחינה רוחנית. לא היה דבר כזה ללמוד וללמוד ללא תכלית של פרנסה. בשנת תרצ"א הגיע רבי משה יחד עם קבוצה מצומצמת של תלמידי נובהרדוק, הם היו חבורת ה"נטורי קרתא" של בני-ברק

הגאון הגדול רבי יצחק קולדצקי שליט"א על דמותו המאירה של
הגאון הפלאי רבי משה יצחק דויטש זצ"ל, ועל ניתוק מהבלי העולם הזה

"מחויב למחנה מושבו" (ויקרא י"ג, מ"ז)

ידוע שהאדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל שאל את רבינו ה'חזון איש' זצ"ל בביקורו אצלו, שכתוב ברמב"ם (פ"ו מהל' דעות ה"א): "הדר במדינה שאנשיה רעים וחטאים ואין מניחים אותו לשבת במדינה אלא אם כן נתערב עמהן ונוהג במנהגם הרע יצא למערות ולחוחים ולמדברות, ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים"; אם-כן מדוע אין יוצאים כיום למדבריות? השיבו ה'חזון איש', שהשיבות הן המדבריות של דורנו. הכוונה היא, שעל-ידי השקיעות בתורה אדם יכול להיות חסין מהשפעה חיצונית כמו יוסף. אמנם אתה גר ליד אנשים שעושים הכל כדי שתחטא ותעשה כמעשיהם, אבל אם אתה סוגר את עצמך בישיבה, נחשב כמו שאתה במדבר.

כשהספיד רבי אהרן קוטלר זצ"ל את הרב מבריסק זצ"ל עיקר תוכן ההספד היה שלא היה לו לרב מבריסק בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. הוא לא הכיר דבר זולת תורה והלכה. שום דבר מבחוץ לא דבק אליו ולא השפיע עליו.

רק דף גמרא יכול לעזור

שמעתי מוותיקי תלמידי סלבודקה, שרבי אהרן קוטלר זצ"ל בביקורו האחרון בארץ בשנת תשכ"ב, ביקר בהיכלה של ישיבת סלבודקה ונשא בה דברי חיזוק. בתוך הדברים אמר: "בזמני, היו צריכים לפתות בחורים בעלי-כישרונות שיעזבו את עסק התורה ויעסקו במינות [בזמני הבחורים המוכשרים נסחפו להשכלה]. אך היום, אם בחור לא מונח בלימוד מיד הוא מונח במינות ואבירייהו. לא צריך את הפיתוי, הוא נמשך ממילא. וכדי להינצל מכל אלו חייבים להיות שקועים בלימוד".

כך רבי אהרן אמר לפני כשישים שנה, כשעדיין לא היו כל הטומאות והתועבות שבעולם שנמצאות היום בהישג ידו של כל אדם. ומה נאמר היום? רק שקיעות בתורה מסוגלת להציל את האדם.

כן התבטא פעם האדמו"ר בעל ה'שפע חיים' מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל: "ניסיתי הכל, את כל אופני העבודה, והמסקנה שלי היא שרק דף גמרא יכול לעזור!"...

התורה הקדושה היא המגן היחיד שלנו מיצר הרע. היא הדבר שבעזרתו נצליח לשמור על עצמנו בדרגה רוחנית ראויה.

ה'בטלן' הראשון של בני-ברק

ברצוני להתמקד בדמותו של אחד המיוחדים שבין תלמידי-החכמים בבני-ברק, שיתכן כי אפשר להגדיר אותו כאחד מעשרה הבטלנים הראשונים של העיר, אם לא הראשון שבהם. כוונתי אל רבי משה יצחק דויטש זצ"ל, בעל 'זיו הים', הגאון והשקדן המופלא שכולנו הושפענו ממנו.

לפני שנתאר את דמותו התורנית, נציין עד-כמה רבותיו הגדולים חיבבוהו. ידוע כי רבינו ה'חזון איש' זצ"ל התבטא עליו במשפטים שלא התבטא על אחרים. לדוגמא, אמר עליו שאם היה חי בזמן הסנהדרין לבטח היה משמש כאחד משבעים ואחד שיושבים בלשכת הגזית. מורי-חמי שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל סיפר שכאשר רבי משה הוציא את ספרו הראשון על מסכת ברכות בשם 'המעיר', הוא הביא ממנו עותק ל'חזון איש' שעיין בהקדמה ומאד התפעל מתוכנה. הוא אמר כי אילו לא היה מכיר את הכותב סבור היה שהספר נכתב על ידי אחד מהראשונים. ופעם אמר: "ה'קצות החושן' גילה את אחיו בעל 'קונטרס הספקות', ואני גיליתי את רבי משה"...

ואגב, רבי משה היה מספר בחיך שבשל קרבתו הגדולה אל ה'חזון איש' זכה לא פעם לשמוע ממנו דיבורים ברוח טובה. ולדוגמא: כאשר ה'חזון איש' הציג פעם קושיא ורבי משה השיב מה שהשיב, נענה ה'חזון איש': "טענו חייטין והודה לו בלוקש'ן..."

אינו דומה לאף אחד

הוא היה חברותא של הסבא רבינו ה'סטייפלער' זצ"ל מצעירותו, מאז שלמד אצלו בישיבת נובהרדוק בתקופותיה הראשונות בארץ, ול'סטייפלער' היתה הערצה גדולה כלפיו. בפתח חיבורו 'זיו הים' כותב לו ה'סטייפלער' הסכמה מפליגה בשבחים ובתארים בלתי-שגרתיים אצלו.

הסבא ה'סטייפלער' יעץ פעם לרבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל, בעל ה'משמר הלוי', שלא יזכיר בספריו שמות של אנשים חיים, כי אין לדעת מה יהא איתם בעתיד ואלו קלקולים עלולים הם לעשות. שאלו רבי משה מרדכי והלוא בספר 'קהילות יעקב' הרב עצמו מביא הערה בשם רבי משה דויטש? השיבו ה'סטייפלער': "רבי משה אינו דומה לאף אחד. הלוואי ואהיה במחיצתו בגן עדן".

אני זוכר שחונתי שר התורה רבי חיים קנייבסקי זצ"ל העריכו והוקירו. היה מכנה אותו בחיבה 'רבי משה נון' על שם שמוצאו מ'נור', עיירה פולנית קטנה. הוא היה מספר שהכירו לראשונה בהיותו תלמיד בישיבת נובהרדוק בבני-ברק אצל אביו, והיה המתמיד שבישיבה בה"א הידיעה. אחר-כך במשך שנים הם למדו בצוותא בכולל 'חזון איש', והיה זה דבר שבשגרה ששוחחו ביניהם בדברי תורה.

ראש הישיבה רבי דוב לנדו שליט"א מספר תמיד בהתלהבות שביקש פעם מרבי משה לספר לו עובדות מרבו ה'חזון איש', ורבי משה השיב: "יש לי סיפור קצר שהוא ארוך. ה'חזון איש' למד ולמד ולמד, ושוב למד, ועוד למד, ורק למד"... ורבי דוב אמר שהסיפור הזה העתיק גם רבי משה עצמו בהליכותיו. הוא הגדיר את עצמו בצורה הטובה ביותר; הוא היה "א שטיק לימוד התורה". כל חייו היו ללמוד וללמוד, ועוד ללמוד, ושוב ללמוד, ורק ללמוד.

הקירות בכו

בימי-הבראשית של בני-ברק, בעודה מושבה קטנה ופשוטה של נוף פרדסים למרגלות גבעות שוממות, ואף ה'חזון איש' עדיין לא הגיע ארצה - עמדה המושבה על פרשת-דרכים מבחינה רוחנית. במושבה שלטו ההסתדרות על כל גרורותיה ותנועת ה'המזרחי'. 'חרדים' בנוסח שאנו מכירים לא היו בנמצא, ולא היה דבר כזה ללמוד וללמוד ללא תכלית של פרנסה. בשנת תרצ"א הגיע רבי משה יחד עם קבוצה מצומצמת של תלמידי נובהרדוק, הם היו חבורת ה"נטורי קרתא" של בני-ברק שהיוותה את הגרעין של תלמידי הישיבות שהתגבשו כעבור שנתיים סביב ה'חזון איש'.

הישיבה קמה באחד מבתי-הכנסת הקטנים עד שהוקם הבנין שלה בגבעת רוקת. רבי משה סיפר שהגרעין של ישיבת 'בית יוסף' היה אז קטן מאוד, והמצב הגיע לידי כך שתקופה מסוימת הוא ישב בישיבה

ולמד עם ארבעה כתלים ריקים. "הקירות בכו", הוא תיאר, "מפני הגשם דלף דרך הסדקים"... אך בתקופה ההיא, כך העיד, התרגל לשקוד על התורה ללא תלות בסובבים וכך המשיך עד סוף חייו. בשנת תש"ד התעסק בייסודו וביסוסו של 'כולל חזון איש' ביוזמתו של ה'חזון איש', שנפתח בצריף של בית הכנסת 'זכרון מאיר'. גם בכולל המפורסם הזה שאחריתו שגבה מאד, היו תקופות תקופה של בדידות בינות לארבע הכתלים, עד שהתגבש מנין חשוב של תלמידי-חכמים. הוא זה שהדליק את החשמל בבית המדרש בבוקר ושכיבה אותו בחצות לילה, מבלי לנוח אף לרגע במשך היום. כך במשך מרבית השנים ורק כשנחלש היה ישן מעט בצהרים.

בעיות של אנשים גדולים

הכרתי אותו משיכון 'חזון איש' ומכולל 'חזון איש', ומאוחר יותר אף זכינו לקשרי-חיתון עימו כשצאצאנו השתדכו יחד. תמיד הוא היה עבורנו דוגמא לשקיעות מוחלטת בלימוד התורה. בכל מצב ובכל זמן, בזמני שמחה ולהבדיל בעתות צער, בימי החול כבשבת, ביומי דפגרא ובימי חול-המועד ובימים טובים. בשבתו ובקומו בלכתו בדרך, בכל מקום, תמיד המצח שלו היה חרוש בקמטים, שפתיו מרחשות, ופיו ממלמל כל הזמן. כך מיום עומדו על דעתו ועד יומו האחרון.

צרוב בזיכרוני עד היום המראה שלו עומד מתחת לבית-הכנסת 'לדרמן' ומתוכח בריתחא-דאורייתא סוערת עם ידידיו תלמידי-החכמים; מורי חמי שר התורה זצ"ל, רבי גדליה נדל זצ"ל, רבי יהודה שפירא זצ"ל ועוד אחרים. הוא העצים וקידש את כל השכונה עד שיכלו לנשום תורה באזור!

בנו, מחותני רבי יעקב דויטש שליט"א, סיפר לי שאביו התקשה לשמוע שיעורים מפי אחרים, יהיו מי שיהיו. הסיבה לכך היתה שהוא התקשה לנתק את חוט המחשבה מהסוגיא ומהמהלכים בלימוד שתמיד היה נתון בעיצומם, ואם השתתף בשיעור היה מאבד את הריכוז שלו וגם לא מצליח להתרכז כראוי בדברי האומר, ויצא שכרו בהפסדו. לכן ביכר תמיד את הלימוד העצמי או הלימוד עם חברותא על פני שיעורים.

כן שמעתי מידידי בכולל 'חזון איש' שאם באמצע הסדר היה מחויב לצאת התקשה להסיח דעת מהלימוד, עד כדי שהיה מוכרח לספור באידיש אחת שתיים שלוש כדי שלא לחשוב בלימוד במבואות המטונפים. אלו בעיות קשות של אנשים גדולים...

פורים, ערב פסח

בבחרותו שאל את ה'חזון איש', שהיות ותעניות-ציבור גורמות לו הפרעה בלימוד אולי מותר לו שלא לצום. ה'חזון איש' השיבו שאינו רשאי ועל דעת כן תקנו חז"ל את התענית. אבל התפעל ה'חזון איש' מכך שלא קשתה עליו התענית אלא רק הרפיון בלימוד התורה שבעקבות הצום זה שהפריע לו.

סיפר לי יהודי תלמיד-חכם שעבר בערב פסח בשעות אחר-צהרים בסמוך ל'כולל חזון איש' בדרכו מהמקווה, ואמר לעצמו

היו משפחות שפשוט הזמינו חצי מהכמות שמשפחתם הגדולה אמורה לצרוך... או אז היו מקבלים טלפון בסוף יום מכירות כל פעם עם אמתלא חדשה... הסוכן הביא בטעות כמות של ארגזי עופות מיותרים, הוא מוכן לתת אותם בשליש מחיר ובלבד שלא יזדקק לקחתם בחזרה

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' על השלמות הנדרשת גם ב'בין אדם לחברו'

"וְטַמְאָה שְׁבַעַת יָמִים... וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בְּשׂוֹר עֶרְלָתוֹ" (ויקרא י"ב, ב'ג')

רבותינו מקשים קושיה עצומה: מה ענין ברית מילה לפרשת תזריע? כיצד קשור הציווי על מילת הילד לטומאת היולדת? התירוץ על כך טומן בחובו יסוד נפלא: מובא בראשונים שברית מילה היא מקור הברכה, כיון שבאמצעותה נכנס הילד בקדושתו של אברהם אבינו, מצטרף לעם ה' ונהיה ידיד של הקב"ה, וליבו מוכשר לקלוט דבר תורה. אולם אם ההורים רוצים להחדיר בילדם קדושה וטהרה, עליהם להוות תחילה דוגמא אישית עבורו.

ויהי ה' אלוקיו עמו

בשמחת הברית של בני נ"י, אמר רבי נחום דיאמנט שליט"א רעיון דומה. בברכת המזון של ברית מילה אומרים: "הרחמן הוא יברך אבי הילד ואמו, ויזכו לגדלו ולחנכו ולחכמו, מיום השמיני והלאה ירצה דמו, ויהי ה' אלוקיו עמו".

נשאלת השאלה: מדוע "יהי ה' אלוקיו עמו" רק מהיום השמיני ולא כבר מהיום הראשון? והתירוץ: אתה רוצה "לגדלו ולחנכו ולחכמו" כך שיזכה להשראת השכינה? תראה שאתה מוכן לעשות הכל עבור כך! כשההורים לוקחים את בנם הקטן, שכה שמחו בלידתו, מלים אותו ואינם מתחשבים בסבלו ובבכיו - זו ההוכחה שהם מוכנים לעשות הכל למען חינוכו, ובאופן כזה הוא יזכה ש"יהי ה' אלוקיו עמו!"

שלא יהיו אביו ואמו עצבים

ואמנם נראה להתעורר לאור הנ"ל, כי מלבד זאת טמונה בדברים נקודה נוספת. ועיקרית מאוד במערכת היהדות, אם אנו באים להכשיר את הילד להיות בן תורה עלינו לתת לו את התורה בשלימותו, וכאן בברית לשמונה טמון החיבור הגדול בין מצוות שבין אדם למקום למצוות שבין אדם לחברו. אומרת הגמרא (נדה לא ע"ב): "מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים".

התורה היא מכלול של שלמות. לא יתכן שיהיה בין אדם למקום בלי בין אדם לחברו. למישהו דוקר? למישהו לא טוב? יש להמתין ולערוך את הברית בזמן שבו כולם יהיו שמחים!

סעודת תלמידי חכמים עדיפה מצום

לעיתים אנשים מייקרים את החלק של בין אדם למקום ושוכחים את החלק של בין אדם לחברו, אך באמת שני החלקים הללו זהים בחשיבותם, ולא ניתן לעשות מצוה שבה מובא בחשבון רק חלק אחד והחלק השני אינו בתמונה.

אדם הגיע לרבו ואמר: "בעוד מספר ימים יחול יום היארצייט של אבי. יש ענין גדול להתענות ביום זה (כמובא בשו"ע אורח חיים תקסח, ח), וכיון שאני עצמי לא מסוגל להתענות, ביקשתי משני תלמידי חכמים שיתענו במקומי!"

אמר לו הרב: "אם רצונך לעשות נחת רוח לנשמת אביך, טוב יותר שתדאג לתת להם סעודה משובחת, ולא שהם יתענו ואתה תאכל!" בדומה לכך מסופר על גביר גדול שבא אל הרבי מקוצק זצ"ל ואמר: "רבה! להוי ידוע לך שאינני כמו כל הגבירים העושים כל ימיהם כחגים. אני נוהג לאכול לחם יבש עם דג מלוח!" "חבל!" אמר הרבי. "אני מעדיף שתאכל בשר ודגים וכל מטעמים." "מדוע?" השתומם הגביר.

היה מופלא לראות איך שני יהודים צדיקים שכל כולם לשם שמים הולכים לאותן כתובות, הם פנו לכולם, פעמים היו אברכים שהסיכוי לקבל מהם משהו משמעותי ולו במעט שואף לאפס, והיה תמוה מדוע הם בכל זאת מטריחים את עצמם לטפס לפעמים 4 קומות?

פולק שמעו את מה שמונח מתחת לאמירה שלי, הם הסיקו מיד את המסקנא שעלי להיות הפעם מהמקבלים".

ה'הצנע לכת' בעשיית החסד ונתינת הצדקה היתה טבעית כל כך בבית עד שבני המשפחה לא נתנו לכך כל תשומת לב, ומה התפעלו לשמוע בימי השבעה מכל מיני יהודים, גברים ונשים שישבו בניחוח והורידו דמעות כנחל, לא הבינו מאיפה הכירו אותנו, זה מספר שהיה דואג להגיע למכולת כשר' יהודה שם אז היה שואל את בעל המכולת כמה החוב שלו, וסוגר לו חובות... אשה אחרת סיפרה שכששמע ויכוח בינה לביתה הקטנה שביקשה שוקו לביה"ס, כשהאם המסכנה עונה "אין לנו כסף לשוקו" מיד נתן הוראה לבעל המכולת להוסיף להם לסל הקניות הדל כמה דברי מתיקה מפעם לפעם ולרשום על חשבוננו... ביניהם היו אנשים מסורתיים מפשוטי העם, אף אחד לא ידע שיש להם איזה שהוא קשר עם רבי יהודה.

מיץ רפואי

מששמע על אחד היהודים שחלה בקורונה היה שולח לו מיץ בריאותי מיוחד כתרופה, לא פעם אחת אלא כל יום היה מוצא ליד הדלת את המיץ, ליהודי, שכבר לא היה נוח הטרחה הזאת, לחץ עליו שיפסיק לשלוח כי הוא כבר מרגיש טוב יותר. הוא נתן לי הרגשה שזה מחייב אותנו שהוא שותה את זה, האמת, הפטיר היהודי, "איני יודע אם במיץ הזה היה משהו שבאמת מרפא, מה שהחיה אותי זה שצדיק כמו הרב ליבוביץ כל כך איכפת לו ממני!"

לא משנה באיזה תפקיד ומשרה היה באותו זמן, אם אברך, ראש כולל או ר"מ בשיבה, כשזה הגיע לחסד, רבי יהודה עומד ברחובה של עיר ללא 'חלוקא דרבנן', הזיעה ניגרת ממצחו והוא בדחילו ורחימו סוחב קרטונים מרים ארגזים, שוקל עופות, ומחלק תבניות ביצים, לילדים כמבוגרים. אם חשבת לראות עליו לאחר יום של עמל ויזע עם הזולת שילך מתוח צוואר על היותו "בעל חסד גדול",

"פשוט מאד", אמר הרבי. "אם תאכל בשר ודגים וכל מטעמים, תתן לעניים הבאים אליך לכל הפחות לחם עם דג מלוח. אך אם תאכל לחם עם דג מלוח, תיתן להם חציץ!"

חמש חברות כהנה

מורי חמי הרב הגאון הצדיק רבי יהודה ליבוביץ זצ"ל, היה מתלמידי החכמים באשדוד, אמנם בכל תהלכותיו היה מהלך בצידי דרכים, עד כמה שהרביץ תורה כל חיו הן בשיבות וכוללים והן במסירת הדף היומי, כשלהכנת השיעור בדף היומי היה לומד עם חמש חברות! ועם כל אחד מהחברות היה מתחיל ללמוד כאילו זה לו פעם ראשונה, כך עשה במחזור הראשון שלימד וכך במחזור החמישי, היה מחזיק אצבע בגמרא ואצבע ברש"י ולומד ומדקדק כל מילה בצמוד לרש"י, זאת היתה גדלותו בעמל התורה.

אך לא פחות היה עמלו בכל מצווה ומצווה, ההתרגשות שהיתה אצלו בכל מצווה, ובכל מעשה טוב היה להפליא ממש, ולמעשה, אנחנו בני המשפחה לא ראינו שינוי אצלו במאומה בין בית המדרש לבית הבית הפרטי שלו, הוא תמיד הילך עם הקב"ה.

כל זה רק הקדמה להבין כיצד נראה אדם השלם, מעשה החסד שלו יחד עם בני ביתו היו מפליאים, ובעיקר כמו שהחזיק אצבע בגמרא ואצבע ברש"י, כך החזיק אצבע בעבודת ה' ואצבע על הדופק לזהות את צרכי הזולת.

פרק מיוחד היה אסיפת הכספים לקימחא דפיסחא, ממחרת הפורים היה יוצא בכל ערב יחד עם רעו מילדות איש חסד מופלא מנהל ת"ת 'חדר הרב' באשדוד הרב דוד פולק זצ"ל, היה מופלא לראות איך שני יהודים צדיקים שכל כולם לשם שמים הולכים לאותן כתובות, הם פנו לכולם, פעמים היו אברכים שהסיכוי לקבל מהם משהו משמעותי ולו במעט שואף לאפס, והיה תמוה מדוע הם בכל זאת מטריחים את עצמם לטפס לפעמים 4 קומות?

כשאותם אברכים היו מתנצלים שאין להם אפשרות היו עונים בפשטות, אנחנו לא מוותרים על שקלים מועטים מאברכים עמלי תורה, בכסף הקטן שלכם יש ברכה גדולה, אנו מאמינים שהם האמינו במה שאמרו, אבל זה היה תורת הנגלה... תורת הנסתר היתה, שכך הם זיהו את מי צריך להכניס לרשימת המקבלים, ובכל זאת הפכו אותם לנותנים שירגישו הכי נעים בעולם!

עזרה במקום אכזבה

סיפר אחד מתלמידי החכמים שכל שנה ושנה היו מתרימים אותו, שנה אחת בו עבר דירה עלו כהרגלם בבקשה לעזור במגבית זו, אמר להם "השנה איני יכול להיות שותף במצווה אני במצב קשה, כי עברתי דירה ויש לי חובות גדולים ואין לי לתת", הם עזבו את המקום, אחרי כמה ימים נפגשנו בקבלת קהל אצל הגר"פ שרייבר זצ"ל ובלי משים לב, שלא יראה אף אחד, הכניס לידי מעטפה סגורה עם מענק מכובד, הפטיר ואמר אותו תלמיד חכם: "דרכם של אוספי הכספים שכשמישהו מסרב לתת להם יוצאים בהמצעה, הפעם לא הצלחנו להתרים אותו, חבל, יחסר כסף למגבית, הרב ליבוביץ והרב

סוחב ומסדר, שוקל ומחלק, הכל בעין טובה, תוצאת כל יום מכירות כזו היתה משאירה אותו עם... זכויות רבות ו... חור בכיס!... ומי ש'אוהב חסד' ידע לנצל גם כל הזדמנות כדי לתמוך בכל אלו המסרבים לקבל עזרה והוא ידע שהם זקוקים לה.

מכירת העופות היתה כר נרחב לתת מענקים לאותם משפחות ברוכות ילדים שמפאת כבודם לא היה שייך לתת להם צדקה, וזה היה נעשה בשיטות שונות ומשונות, כל אחד לפי דרך התנהלותו, ישנם שעל אף מצבם הלא קל דואגים שלא יורגש בבית המחסור, הם היו מזמינים כמות המספקת להם, בהתאם לכך גם חשבון התשלום היה מנופח... הוגש להם חשבון על חצי מחיר...

והיו משפחות שפשוט הזמינו חצי מהכמות שמשפחתם הגדולה אמורה לצרוך... או אז היו מקבלים טלפון בסוף יום מכירות כל פעם עם אמתלא חדשה... הסוכן הביא בטעות כמות של ארגזי עופות מיותרים, הוא מוכן לתת אותם בשליש מחיר ובלבד שלא יזדקק לקחתם בחזרה, אולי אתם מעוניינים? למי שהיה נוכח ליד הטלפון בשעה שר' יהודה היה מדבר איתם היה נשמע שאם הם רק מוכנים לעשות לו טובה ולהציל אותו מההפסדים, יקנו נא במחיר המוצע...

עיגול מחירים

הכל התנהל בצורה הזאת, חסד וצדקה, אבל הכל טבעי כאילו יש כאן מכירה, רבים ידעו שזה נמכר במחיר הקרן, כששאל מישהו פעם מי משלם על השקיות? ענה: "זה כבר הרווח שלי!". ומעל הכל השיטה המיוחדת של "עיגול מחירים" כולם מעגלים 5 אגורות, יש צדיקים שבקנייה גדולה מעגלים כמה שקלים, אצל רבי יהודה יכול היה להיות עיגול של מאות שקלים, הוא פשוט ניצל את הקניות הגדולות של משפחות גדולות, כדי לעגל, לא לתת חלילה... אף אחד לא קיבל זה היה פשוט בשביל החשבון...

חברותא של רבי יהודה סיפר אימתי שראה אדם מדוכדך, היה מבקש ממנו לבדוק בשקט מה הסיבה לחוסר מצב הרוח. משהתברר שהיה חסר לו סכום כסף וזה גרם לו לטרדה, נכנס ר' יהודה למסע הכיסוי שלו גם בפני החברותא ואמר לו בא נהיה שותפים במצוה, אתה תיתן, ונקב בסכום של כמה מאות שקלים, ואני אתן כמון... ומה התברר? ר' יהודה ניגש לאברך ואמר לו שקיבל סכום כסף לתת לאברכים מסתמא גם אתה צריך... דחף ליזו סכום הרבה יותר גדול מהחצי המדובר..

לא ולא, הוא יעזוב את המקום עם עגלת המוצרים שלו ויראה לך כעוד אחד שקיבל חלוקה...

הקהילה הקטנה והמרוחקת באשדוד, בימים בהם הריכוז החרדי נמצא כמעט רק בבני ברק ובירושלים, כל מוצר בהכשר מהודר היה סיבה לתשלום מחיר כפול ומכופל, העופות ומוצרי הבשר שם באו הדברים לידי ביטוי ביתר שאת, רבי יהודה ניגש למורנו ורבינו הג"ר פינחס שרייבר זצוק"ל וביקש אם שייך לבדוק את רמת הכשרות ב"עוף חדרה", רבי פיניע' בדאגתו לקהילה לא בחל במאומה, וכך יצא מלווה בר' יהודה ועוד מספר אברכים לסיור הלכתי מקיף, עד שמצא את שחיתתם ובדיקתם ראויים לשולחן מלכים.

בהמשך השנים שהציעו כשרות מהודרת יותר ורמת מחירים שמתאימה לאברכים, שוב נטל הרב זצ"ל את עצמו והלך לבדוק יחד עם ר' יהודה וכשנמצא ראוי יותר, עברו לרכוש במשחטה אחרת.

הזדמנות לתת

ככה זה התחיל... הציבור נקרא להזמין עופות. המכירה, אם יש למישהו הווה אמינא שהרב ליבוביץ ירוויח מעט על הטרחה הגדולה, חלילה, הס מלהזכיר, הרי זו כל המטרה, להביא לאנשים במחיר זול... הכל נמכר באותו מחיר ששלמו לסוכן! והבלאי?... נו זה המעשר!...

ההזמנה קובצה, והעופות וחלקיהם מגיעים בארגזים. לאן?... זה יקח מספר שעות עד שכולם יגיעו לקחתם, לא ניתן להשאיר אותם ברחובה של עיר תחת השמש, הפתרון פשוט וקל - - - "בבית משפחת ליבוביץ רחוב רבי עקיבא 4 קומה ראשונה".

כך, מידי מספר שבועות היה הסלון מתמלא ארגזים. כמובן שאף אחד לא חושב לרגע שיתכן וכל הטרחה הזאת נעשית ללא כוונת רווח, וממילא אצל חלקם ההתחשבות היתה מהם והלאה, הם הזמינו טלפונית לבא לקחת את העופות אבל היה להם זמן... וכך היה מתמלא הסלון פעמים רבות ביום חמישי כשהבית כבר מתנקה לשבת, אבל הסלון מתמלא במי עופות מופשרים... וכל זה לא משנה ממנהג המשפחה, עשרות שנים! המנהג הזה נעשה בשמחה ובטוב לבב, העיקר לעזור למשפחות למצוא מוצרי בשר בזול.

כך בעופות וכך בירקות ושאר מוצרי מזון, בעיקר בערבי החגים אז היה נוטל על עצמו כמזויות אדירות של מוצרים, הבית כבר לא יכול היה להכיל הכל, והיה נעמד ברחובה של עיר שעות על גבי שעות,

יידיש | Français | Español | English

מגוון רחב של שיעורי 'דף היומי בבלי', 'דף היומי ירושלמי', 'דף היומי בהלכה',
'העמוד היומי', בקו השיעורים והתוכן של 'דרשו' - 077-2222-666 או *4992

"פעם אחת שמעתי שמדברים ומסווגים את תלמידי הישיבה לפי דרגתם, פלוני שהוא בעל כשרון עצום יהיה רב גדול וכו', ועלי אמרו שאני אהיה 'בעל הבית' טוב וקצת מתמיד... נשברתי מאד מכך"

רבותינו גדולי הדורות הבהירו כל אחד בדרכו שלו ששאיפות גבוהות הן הבסיס האיתן שעליו תבוא היכולת לצמוח ברוחניות ולהגיע לגדולות

הרב בנימין בירנצוויג

"אַחַד לְעוֹלָה וְאַחַד לְחַטָּאת" (ויקרא י"ג, ח')

יסוד גדול מאד מתבאר מדברי רש"י על מילות אלו: "לא הקדימה הכתוב אלא למקרא אבל להקרבה חטאת קודמת לעולה, כך שנינו בזבחים".

יש להבין דברים אלו, שהרי אם על פי דין יש להקריב את החטאת לפני העולה, מדוע בסדר המקרא לא הוקדמה החטאת, ומה בא ללמדנו הקדמת העולה במקרא על אף שחטאת קודמת לה בסדר ההקרבה?

ראיתי שמבארים שהתורה באה ללמדנו בכך את הדרך הרצויה בעבודת ה' ובכל דבר שאדם שואף להגיע אליו. שהרי העולה מסמלת את המטרה הסופית והיא בקשת השלימות האמיתית - כולה לה', ואילו החטאת מסמלת על האמצעי והדרך להגיע למטרה הסופית - סור מרע שהרי היא מכפרת על העונות והחטאים. שהרי הדרך להגיע לפסגה רצופה מכשולים וקשיים ואי אפשר להגיע בבת אחת למעלה אלא צריך לעלות שלב שלב, וזו חטאת שמסמלת את הסור מרע שאדם צריך להזהר מכל המכשולים העומדים בפניו, ורק אז אפשר להגיע לעולה שמסמלת את הפסגה.

אבל צריך לדעת שההתחלה חייבת להיות עם השאיפה להגיע לפסגה, ושהדרך להגיע לפסגה רצופה מכשולים ונסיונות. ולכך אף שמצד סדר העבודה בעבודת האדם ה'חטאת' שהיא הדרך והאמצעי קודמת ל'עולה' שהיא ההגעה לפסגה, והיתה התורה צריכה קודם לכתוב את החטאת ואחר כך את העולה, אלא שאז יכולה ליווצר טעות, שאדם יסור מרע ויתכן וירגיש עם זה טוב ויסתפק בכך, ולא ימשיך לשאוף להגיע לפסגה, ואם לא ישאף לשם לעולם לא יגיע לשם, ולכן כתבה התורה את העולה קודם לומר לנו שדבר ראשון אדם צריך לשאוף לתכלית ופסגת השלמות, ורק אז יכול לגשת לאמצעי, וזה יתן לו את הכח לעבור את המכשולים ולהמשיך לפסגה.

פשוט איננו, ועל זה הוסיף החפץ חיים, שכן ישיבה שאינה שואפת להיות גדולה בתורה אף בן ישיבה אינו.

וסיפר הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א: שפעם הביאו קמיה דמרנא החזון איש, ספר נפלא שהוציא תלמיד חכם שהיה בקשרי ידידות עם החזון איש בתורה וחכמה, החזון איש עלעל בספר והגיב 'לפי הרמה הטבעית של המחבר הוא לא היה מסוגל להוציא ספר כזה מתחת ידיו, אלא שבכח השאיפות זכה לזה'.

השאיפה - תכלית בפני עצמה!

פעם שפך אחד את מר ליבו בפני האדמו"ר בעל הנתניבות שלום מסלונים זצ"ל, שהוא מלא מכף רגל ועד ראש בשאיפות ורצונות טובים, אבל הבעיה שהכל נשאר בגדר שאיפות ורצונות ולא מצליח להגיע לכלל מעשה, והוסיף בבדיחותא שהוא חושש שעל מצבת קברו יחקקו 'כאן נטמן בעל השאיפות', משום שלא עלה בידו להגשים את שאיפותיו.

נענה האדמו"ר זצ"ל ואמר: כאשר אלך לבית החיים להתפלל ואראה שם מצבה שנכתב עליה 'כאן נטמן בעל השאיפות', מיד אעמוד שם לומר כמה פרקי תהילים... וכי קלה בעיניך להיות בעל שאיפות? הלא זה כל האדם לשאוף ולהשתוקק לעשות רצון קונו.

העמודים הריקים באמצע החוברת

מסופר על מרן הגאון ר' מרדכי גיפטר זצ"ל ראש ישיבת טלז בארה"ב, שכשהוא היה ילד, קנו לו הוריו תמונות של רבנים ואדמו"רים, בכדי שישחק עמם, ובכך לייצר לעצמו שאיפות לגדלות! באחד הימים

בכח השאיפות הוא זכה לזה

סיפר הגאון רבי אליהו מן שליט"א: שמעתי מתלמיד חכם אחד, ששמע מהגה"ק ר' אליהו דושניצר זצ"ל שאמר בשם רבו מרנא החפץ חיים, שנפוליון אמר שחייל שאינו שואף להיות גנרל, אף חייל

פעם הצליחה אשתו של יהודי בשם רבי ליפא בלוי להשיג שתי כיכרות לחם - דבר נדיר ביותר. מתוך יראת כבוד שלחה כיכר אחת לרבי. הרבי קיבל את הלחם, אכל מעט, ואת השאר החזיר. הם לא הבינו...

דאגת המחר אינה אלא דמיון בעלמא ובסופו של דבר כל העניינים ממילא מסתדרים, ההבדל הוא רק בדאגה המטרידה

הרב מאיר בנימיני

"ומראה הנגע עמוק" (ויקרא י"ג, ג.)

על הכתוב "ומראה הנגע עמוק מעור בשרו נגע צרעת הוא" (יג ג) כתב רש"י והוא מתורת כהנים - עמוק מעור בשרו כל מראה לבן עמוק הוא כמראה חמה עמוקה מן הצל.

וביארנו בזה בעלי הדרוש, כי הנה ידוע דכל ענין הנגעים הוא על לשון הרע וצרות העין, כשמדברים על השני הרבה פעמים זה נובע מצרות עין כי חושבים שאצל השני הכל לבן, אבל אצלי הכל שחור, וזה הנגע מראה לאדם שיתבונן, גם כל ההסגר הוא כדי שיתבונן, "והנה מראה הנגע הוא עמוק" במציאות אם ניקח פתק שחור ונצבע את הפתק בקצת צבע לבן זה יהיה יראה שצבע הלבן הוא עמוק יותר, אבל האמת שזה רק דמיון פורח...

וכך הוא בנגע, אם הוא עמוק כמו החמה מן הצל, זה סימן טומאה, אתה חשבת שאצל השני רחוק ממך הוא לבן, ואצלך שחור, אבל האמת שאצלך הכל לבן. רק התבונן וראה, והימנע לדבר על השני!

מעייין לכל אחד

ובזה מבאר ה"בן איש חי" את ענין גילוח שערות אצל המצורע. גלוח שערותיו של המצורע, לומר לו היות ודברת לשון הרע על הזולת, ולמה דיברת עליו, כי קנאת בו, לא האמנת שמה שכתוב מלמעלה כך הוא, ולכן תוריד את שערך ותראה כי כל שער יש לו גומא ויש לו חיות ואם כן מה לך לדאוג, הלא הבוטח בד' מאמין כי השי"ת מזמין לו פרנסתו במקומו, ולא דווקא על ידי שיטרח להגיע לארץ רחוקה. וכלשון המדרש (תנחומא, ויקרא ל, טו) אודות כהן שרצה לנדוד לחו"ל ולימד את אשתו לראות נגעים, וכך לימדה שאם ראית שער יבש, זאת משום שיבש המעיין אליו השער מחובר, אמרה לו "ומה אם כל שער ושער ברא לו הקב"ה מעייין בפני עצמו שהוא שותה ממנו, אתה שאתה בן אדם, כמה שערות יש בך, ובניך מתפרנסים על ידיך, לא כל שכן שהקב"ה יזמין לך פרנסה, לפיכך לא הניחתו לצאת לחוץ לארץ".

ורמוז הדבר בדבר בדברי רבי עקיבא, "אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים, .. אף הקב"ה מטהר את ישראל", "אף" ראשי תיבות א'מונה פ'שוטה, וזוהי האמונה פשוטה המטהר את ישראל. וזהו "ביה אנא רחיץ", רחיץ פירושו בטחון וזהו בד' אנו בוטחים.

חיים בלי דאגות

החסיד הישיש, רבי ישראל ארסין, היה נוהג לספר מזיכרונות נעוריו בפולין שלפני המלחמה. פעם אחת, כך סיפר, הלך ברחובות ורשה וראה יהודי זקן מאוד, כפוף מעט, אך צועד בבטחה כשעל כתפיו זכוכית חלון גדולה וכבדה עד מאוד. המחזה היה תמוה - אדם בגילו נושא משא כזה?

ניגש אליו ר' ישראל ואמר לו: "רבי, הרשה לי לעזור לך, הרי יש מצווה לסייע". הזקן חיך, הודה לו בלבביות, אך אמר: "אינני זקוק לעזרה". כשראה את פליאתו של הצעיר, אמר לו: "שמע נא, כבר עברתי למעלה מתשעים שנה בעולם הזה, וברוך ה' עדיין יש בי כוח. ואם אתה תמה מניין - אספר לך את האמת".

הוא סיפר שפעם זכה לעשות טובה לצדיק רבי בונים מפרשיסחא. שאל אותו הרבי איזו ברכה ירצה. הוא ביקש: שיזכה להשיא את ילדיו בכבוד, ושתמיד יהיה לו פרנסה. אמר לו הרבי בלשון חדה: "אני מברך אותך שלא תדאג לעולם! כי מי שדואג - אינו מקבל. אבל מי שמבקש מהקב"ה - הוא מקבל".

סיים הזקן ואמר: "מאז ועד היום - לא דאגתי. ביקשתי. והנה - כל ילדי נישאו בכבוד, פרנסה לא חסרה לי, ואפילו כוחי עוד עמי. זה כל הסוד".

לחיות אמונה

כך כתב הסטייפלר - '...באמת אין לדאוג כלל, כי העבר אין ומה

ויען המלווה ויאמר: "הריני מוחל בלב שלם ללווה", ופנה לחזור לביתו והנה, בתחנת הרכבת קנה זה המלווה כרטיסי לוטו וזכה בגורלו בסכום מעות כאותו הסכום של הלוואה 'לא פחות ולא יותר'". והוסיף מה שאמר מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, שהאיש הבוטח במלאכתו ובעיסוקיו וחושב שמהם יש לו מזונות ופרנסה, הרי הוא כעובדי הכוכבים ומזלות - כי מה בינו וביניהם, הללו מדמים בנפשם כי יש בכח הכוכבים והמזלות להשפיע עליהם שפע פרנסה ושאר הצטרכויותם, וכמותם ממש הוא הסומך על עסקיו ו'עובד' אותם, בחשבו כי מהם תצמח ישועתו... אלא יאמין האדם שכל הצלחת העסק אינה אלא צינור ואמצעי, שעל ידו שולח לו הקב"ה פרנסתו בכל עת ובכל שעה, וכל מה שהוא צריך לקבל בודאי יקבל, בין אם יעבוד ובין אם לא יעבוד, אלא שעליו להתנהג כמנהג העולם ולעשות פעולות השתדלות כדי להמשיך את הפרנסה מידו הפתוחה.

לחיות את הבטחון

סיפר הגאון הנשגב רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל: היה אחד בירושלים שהיתה לו בת מאד מבוגרת, לא אז שום דבר, לא בא שום שידוך. שום דבר... לא אז... וזה היה אצלו ממש כמו קירות אטומים. אמר לו דודי ר' וועלוול צ'ציק זצוק"ל - 'בא, תלך לרב מבריסק ותדבר אתו'. השיב לו היהודי, שהוא לא יכול כי הוא במצב של 'דכאון'... ועד כדי כך הוא בדכאון, שגם ללכת לבריסקער רב הוא לא יכול... - אדם לא צריך אף פעם להיות בדכאון, ובפרט שיש לו גמרא ללמוד, אף פעם אינו צריך להיות בדכאון, אבל כך הוא אמר. אמר לו ר' וולוול צ'ציק, 'דריי נישט די קאפ'... - אל תבלבל בראש. לקח אותו הוא בעצמו לבריסקער רב, וכאשר הוא נכנס אל הבריסקער רב בקושי הצליח להציע לפניו את הבעיה שלו, ואז הבריסקער רב אמר לו את המשפט הזה, 'אז עס וועט קומען די ריכטיגע צייט, וועט עס דורך-ברעכן אייזענע טויער'ס...'. אל תדאג, עדיין לא הגיע הרגע... כשיגיע הרגע המתאים, אז הקב"ה יבקע שערי ברזל. 'שערי ברזל'... ולא רק שערי ברזל הוא יפתח, אפילו חומות של ברזל הוא יפתח...

אמונה כפתרון

מסופר על רבי משה פיינשטיין, שכידוע היה לבו פתוח לכל יהודי, מלא רחמים וחסד. אדם אחד הגיע אליו וביקש ברכה עבור אישה שעומדת ללדת. רבי משה בירך בחום שהלידה תעבור בשלום ושתזכה לילד בריא.

האיש הוסיף: "הרב, היא מאוד מפחדת... אולי הרב יאמר לה גם דברי חיזוק?" הוא ציפה לשמוע דברי נחמה ארוכים, אולי עידוד, אולי השתתפות בצער.

אך רבי משה השיב במשפט קצר, אבל עמוק: "מה תועיל הדאגה?" והוסיף: "יותר טוב שתתחזק באמונה ובבטחון - זה יעזור לך הרבה יותר מכל השתתפות בצער." זהו יסוד גדול: לפעמים אנחנו חושבים שעצם הדאגה היא חלק מההתמודדות. אבל האמת - הדאגה אינה פותרת דבר. האמונה כן!

שיהי' אי אפשר לדעת כלל, כי כל מה שמצייר האדם בעצמו את העתיד אינו אלא דמיונות שאין בהם ממש, כי אחר כך מתברר שלא כן הוא, ורק הדאגה והדכאון הם המשברים חס ושלום את רוח האדם, אבל עצם הדברים שמחמתם דואג מסתדר סוף סוף באופן רצוי. וצריך לקוות לכל טוב, כי תשועת ה' כהרף עין... (קריינא דאגרתא ח"א אגרת נה)

הרב שלמה לורנץ היה מספר מעשה שאירע בימי מלחמת העולם השנייה. האדמו"ר מסאטמאר, הרה"ק רבי יואל טייטלבוים, שהה אז בתנאים קשים מנשוא, יחד עם יהודים נוספים. הרעב היה איום, וכל פירור לחם היה ממש חיות לנפש.

פעם הצליחה אשתו של יהודי בשם רבי ליפא בלוי להשיג שתי כיכרות לחם - דבר נדיר ביותר. מתוך יראת כבוד שלחה כיכר אחת לרבי. הרבי קיבל את הלחם, אכל מעט, ואת השאר החזיר. הם לא הבינו - איך אפשר להחזיר לחם בימים כאלה? הרי מחר אולי לא יהיה כלום!

אבל הרבי אמר בפשטות: "אינני רוצה לדאוג לדאגת מחר". לא היתה כאן רק הנהגה של פרישות - אלא אמונה חיה. והוסיף רבי יואל את דברי הזוהר הקדוש, שאין לאדם להכין מזון ליום מתוך חשש, כי זה מראה כאילו הוא נשען על עצמו ולא על הקב"ה!

סוף הפסוק

וסיפר הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א, מה ששמע מפי הגאון החסיד ר' שלום בראנדער זצ"ל, שאיש יהודי היה באחת מעיירות גאליציא, ולו ממון הרבה כחול הים.

באחד הימים הלווה זה האיש סכום גדול לאחד מבני ישראל העניים... ובהגיע עת וזמן הפירעון "והילד איננו"...

מה עשה זה המלווה? קיים רק את הסיפא של הפסוק - "...תהיה לו כנושה", והיה הלה רודף אחריו ולוחץ עליו בכל מיני לחץ ודחק.

הלווה שלא הייתה בידו אפילו שווה פרוטה, החליט בליט ברירה לברוח אל עיר אחרת, אך לא הועיל במאומה כי המלווה רדף אחריו לשם, גם בעיר השלישית והרביעית לא ניצל מצפורני המלווה, וכך כשזה בורח וזה רודף הגיע עד העיר בעלזא בימיו של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שם קיווה למצוא מנוח לנפשו אבל גם שם ראה לפתע את המלווה לנגד עיניו, מיד נכנס הלווה אל רבו הרה"ק מבעלזא, ושפך את לבו על אותו המלווה הרודפו עד חורמה...

כרטיס לוטו

שלח הרבי לקרוא למלווה, ושאלו מה לך רודף אחריו, ויען המלווה - "הרי זה לווה רשע ולא ישלם"...

אמר לו הרבי: "דע לך כי מעות המיועדים לאדם מן השמים לעולם ישארו בידו, ואם יפסידם במקום זה ירויחם במקום אחר", וישאל המלווה: "האם הרבי מבטיחני?", חזר הרבי על דבריו הקודמים (מבלי להתייחס לבקשת ההבטחה): "לעולם לא תפסיד את מעותיך, אם תמחל לו על החוב רווח והצלה יעמוד לך ממקום אחר, והכסף כבר ימצא את דרכו להגיע לידך"...

לאחר דקות אחדות התעורר האיש, התנער משנתו, התמתח באנחת רווחה, והעיר את זוגתו: "הנה, נלך לקיים את מצוות החג, ב"ה עכשיו אחרי שישנו מעט..." הם יצאו מהחדר שתריסיו מוגפים, ועיניהם חשכו אל מול אור היום שהתפרץ למולם

כמה גדול צערו של מי שהחמיץ מצוות עשה של אכילת מצה בלילה הראשון של פסח, ומה צריך ללמוד מזה מי שעלול להחמיץ מצוות קריאת שמע בזמנה בכל ימות השנה

הרה"ח ר' אהרן כהן

"שמענו דבר ה' החרדים אל דברו" (הפטרה לשבת ר"ח)

היה זה לפני 47 שנה ועוד שבועיים. בקרייה החרדית החדשה שהחלה אז את דרכה באשדוד, התכונן אברך צעיר בפעם הראשונה לנהל 'ליל הסדר' בביתו, והיגיעה בבית רבה היתה הרבה מכפי כוחותיהם של בני הזוג הצעירים שגם היו מטופלים בכמה זאטוטים. מכשיר 'טינקו' לא היה בנמצא, וגם לא שואב אבק. את העוגות היו צריכים לאפות בסירי פלא, והראשונה והשניה תמיד יצאו נפולות ולא מוצלחות. אפילו צינור גינה או חומרי ניקוי היו אך בקושי, והמלאכה היתה דיים והותר.

רק לרבע שעה

כך, הגיע לליל הסדר, אחרי שבועות רצופים של טרחה והתאמצות, כל ניקיון הבית להשבתת החמץ, בהמשך, כל העבודה והיגיעה להכנסת הפסח, כנהוג וכסדר בכל בית יהודי.

אחרי תפילת ערבית נרגשת בבית הכנסת, בליל התקדש החג, צועד הוא לביתו, מרוגש כולו אך לא פחות מכך עייף וממוטט עד כלות כוחותיו. נפשו כמהה לקיים את מצוות החג בהתלהבות גדולה, אך גופו משווע לשינה טובה.

מגיע לביתו, נכנס, מספיק לראות את בני ביתו מסיימים את ההכנות האחרונות לסידור שולחן ליל הסדר, נראים כמעט כמוהו, עייפים ומיוגעים בלי כח ומוח להתיישב לסדר. ואז הפציע בראשו רעיון 'מבריק'. רבע שעה נמנמם, רק רבע שעה כדי להחזיר לעצמנו מעט מזעיר מהכוחות שיצאו עם כל העבודה העצומה והמרובה. נשיב את הנפש העייפה אך במעט, ואז נתגבר כארי לקיים את מצוות הלילה הגדול והקדוש הזה.

ריסי העיניים הסגורים השיבו הן בהנהון נמרץ, אשת החיל לא איחרה לעשות כדבריו ופרשה גם היא לתנומה חטופה וקלילה של רבע שעה, בשום אופן לא יותר מ-20 דקות - גג חצי שעה!

לילה כיום יאיר

ואכן חטפו השניים תנומה קלה, ולאחר דקות אחדות התעורר

האיש, התנער משנתו, התמתח באנחת רווחה, והעיר את זוגתו: "הנה, נלך לקיים את מצוות החג, ב"ה עכשיו אחרי שישנו מעט..." הם יצאו מהחדר שתריסיו מוגפים, ועיניהם חשכו אל מול אור היום שהתפרץ למולם מחלון הסלון הבוהק מניקיון... לילה כיום יאיר... לא לילה ולא סדר. המצות והקערה עדיין על השולחן, הסימנים עומדים הכן, ובקבוקי היין מלאים עד גדותיהם. השנה כבר לא יהיה ליל הסדר, לפחות לא באשדוד שבה לא נוהגים לחוג את יום טוב שני של גלויות!

שבור ורצוצן ניגש האברך אל הרב, מתאונן ומיילל על כל המצוות; מצה, מרור, ארבע כוסות, אמירת הגדה, הלל, שהחיינו, איי איי... את כל אלו הוא החמיץ בגלל החלטה פזיזה ונמהרת לפרוש לשינה למשך רבע שעה בלבד, כשאינו מי שינער אותו מהשינה שבוודאי תיפול עליו.

האברך הסביר שהוא מבין היטב את טעותו, ולעולם לא יחזור עליה חלילה וחס, אך נפשו בשאלתו, אולי ימצא לו הרב איזו הוראה הלכתית שתאפשר לו לחגוג את ליל הסדר ביום, או אולי בליל הראשון של חול המועד. איך יוכל לוותר על קיום כל המצוות החשובות האלו? הדבר לא נתפס בדעתו.

מוסר השכל

בבית הכנסת ניצב באותה עת גם אבי מורי ורבי, אלופי ומיודעי הגאון

רבי צבי אליעזר כהן שליט"א, שראה את אותו אברך בעליבותו, ושנים רבות אחר כך עוד צרובה בזכרונו תחושת החמלה העצומה שחש אל מול האברך האומלל שפספס את ליל הסדר ומהצוות החשובות.

השומע אתה בני חביבי, היה אבי מורי מאלפני בינה, אותו אברך לא ידע את נפשו מרוב צער. אבל הוא לא היחיד. כמה אנשים ישנים מדי בוקר ומפספסים את המצווה הגדול והיקרה של 'קריאת שמע' בזמנה, מצווה שעליה אמרו "חסרון לא יוכל להימנות". אין לה השבה עולמית, ולעולם לא יוכל האדם להחזיר את קריאת שמע שהחמיץ בגלל שחשב לנמנם עוד קצת, ולקום עוד חמש דקות... תחושת ההחמצה הזאת חלחלה כל כך עמוק בעצמותיו של אבי מורי, עד שהוא לקח על עצמו את העניין כפרויקט לאורך שנים, ועד עצם היום הזה הוא מרבה לפקוד את היכלי התורה, בישיבות ובחידורים, ומדבר ברגש רב על חשיבותה של מצוות קריאת שמע, וחומר העניין של מי שמבטל אותה.

אומנם מצווה מן המובחר לקרוא את שמע בברכותיה, עם תפילין וציצית לפני זמנה, אבל גם שוכב על מיטתו, מוטה על צדו יכול לקרוא את שמע ולצאת ידי חובה. ואם הוא נמצא אפילו במקווה בעודו טובל במים וזמנה עומד לחלוף, צריך הוא להניח יד אחת על ראשו במקום כיסוי ובידו השניה לכסות את לבו, ולקרוא את שמע, כך, אפילו בלי בגדים על גופו.

הדחייה בדקה או שתיים, לא פעם גורמת להפסד המצווה. ומי שאינו יודע בנפשו בוודאות מוחלטת שלא ישכח ולא יחמיץ את השעה, אין לו שום היתר לדחותה למועד מאוחר יותר...

בלי כרית

לסיום נציין שני סיפורים מחייבים המעוררים כל לב; מרן הרב שך ז"ל הקפיד לא לישן על כרית בלילה. כשהיה כבר בשנתו התשעים, אמרו לו הרופאים שלצורך מצבו הרפואי צריך הוא לישון על כרית. אך הוא לא הסכים. לשאלת והפצרת בני ביתו ומקורביו שיסכים לבקשת הרופאים נענה שבעבר כשהיה ילד בן 12 ישן כרגיל על כר

לילה כיום יאיר... לא לילה ולא סדר. המצות והקערה עדיין על השולחן, הסימנים עומדים הכן, ובקבוקי היין מלאים עד גדותיהם. השנה כבר לא יהיה ליל הסדר, לפחות לא באשדוד שבה לא נוהגים לחוג את 'יום טוב שני של גלויות'

ופעם אירע שישן ואיחר זמן קריאת שמע, על כן מאז הפסיק להניח ראשו על כרית, כך שלא תהא שנתו עמוקה מדי.

אצל מרן ה'בית ישראל' מגור הגיע חסיד בן יותר מששים, בשברון לב וסיפר שעתה איחר לקום והפסיד את זמן קריאת שמע, אחרי שלא קרה לו כזה דבר בכל ימי חייו. בכאבו הגדול שאל איך יתקן את החסר לו ביום זה. הבית ישראל ענה לו שילך ויעבור בכל הישיבות בגור ויספר על כאבו הגדול ובזה יתקן את הדבר.

ייתן השי"ת ונזכה כולנו לקיים את כל המצוות התלויות בזמן - פסח מצה ומרור, קריאת שמע וכל השאר - בשלימות על נכונה, כְּכֹל מְשֻׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ. בְּקֶרֶב נֶהַל נְטִיעֵי כְּנָה, פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרָנָה.

לשליחת תגובות לכותב המאמר, או לשתף בטיפים וראיונות לצד דרכי הצלחה כתבו ל: a0533185209@gmail.com

מִלְאָה הָאָרֶץ דְּעָה סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שוויץ | אוסטרליה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

מעשה בתלמיד שהתלונן על הנהגה מסוימת של תלמיד אחר בישיבה. בתוך דבריו הוא התבטא נגדו בביטוי חריף ואמר עליו: "הוא מושחת!". רבי גדליה היסה אותו בידו, חייך את חיוכו המלבב ואמר: "הוא לא מושחת, ואסביר לך מדוע"

שביבי אורה מדרכו החינוכית הטהורה של מרן המשגיח
דישיבת 'קול תורה' הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל

"הַבְּשֵׁר הַחַי טָמֵא הוּא" (ויקרא י"ג, ט"ו)

סיפר אחד מתלמידיו של המשגיח הנודע של ישיבת 'קול תורה' לצעירים, הגאון הצדיק רבי גדליה אייזמן זצ"ל, שכאשר הוא שאל פעם את רבי גדליה מה עליו לכוין בתפילת שמונה-עשרה באמירת התיבות 'ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך', האם לכוין על רוח הקודש? השיבו רבי גדליה תשובה מחמיאה אשר עודדה אותו ונתנה לו תחושה מיוחדת של עליה: "עצם העובדה שמסתובב לו כאן בישיבה בחור צעיר שמחפש לדעת את כונת מילות התפילה - זה ה'אור פניך'. זה עצמו גילוי 'אור פניו' יתברך..."

אלא שהדרגה הגבוהה שרבי גדליה ייחס לו כאן עוררה את השתוממותו של התלמיד, ורבי גדליה שנוכח בפליאתו הוסיף לומר לו: "מדוע אתה לא מבין את מה שאני אומר? הרי בחורים רבים אחרים בגילך לדאבוננו נמצאים כעת במקומות אחרים... וכי אינך מבין שזה שאתה נמצא כאן ולומד תורה ומתקדש בקדושתה זוהי בחינה של גילוי אור פניו יתברך..."

לא מושחת

מעשה בתלמיד שניגש להתלונן בפני רבי גדליה על הנהגה מסוימת של תלמיד אחר בישיבה, שלדעתו נוהג שלא כשורה. בתוך דבריו הוא התבטא נגדו בביטוי חריף ואמר עליו: "הוא מושחת!".

רבי גדליה היסה אותו בידו, חייך את חיוכו המלבב ואמר: "הוא לא מושחת, ואסביר לך מדוע: העולם מתחלק לשלושה טיפוסים של אנשים; השלם, המושחת והבינוני. המושחת משתדל כל ימיו לכסות את פשעיו בתחבולות ובעורמה משום שאינו יכול להרשות לעצמו לחשוף את קלונו ושחיתותו ברבים. הוא 'מפרגן' כביכול לכולם ושומח בהצלחתם, ומראה עצמו כלפי חוץ כמי שתמיד 'דורש טוב לעמו' ורק טובת הכלל לנגד עיניו. כל זאת בזמן שהוא מעביר ביקורת על כולם בליבו, ובפנימיותו אף שונא אותם, ובכל הזדמנות שבאה לידו הוא 'מכה רעהו בסתר'.

אך פלוני שדיברת עליו הוא אדם בינוני ורגיל. הוא אמנם לא האדם השלם, כי אז ודאי לא היה נוהג כפי שנהג, אך גם מושחת אי אפשר לקרוא לו, כי אילו הוא היה מושחת, הוא היה עושה את מעשיו במחשכים".

לכל אדם מעלה משלו

במשך השנים היו מקרים בהם הגיעו לישיבה בחורים עם בעיה של גמגום בדיבור, וכאשר הם ניגשו אל רבי גדליה הוא הקדיש זמן רב לשוחח עמם והציג בפניהם דרכים ועצות שונות להקלת התופעה עד למיגורה המוחלט. חלקם לאחר זמן כבר שוחחו ודיברו ממש כאחד האדם.

כך למשל, בימי ה'שבעה' על רבי גדליה, סיפר אחד המנחמים על בנו שסבל קשות מבעיה זו בעת שלמד בישיבה. בכל פעם שהיה ניגש לדבר בלימוד עם חבריו הוא החל לגמגם. תופעה זו גרמה לו לסבל רב, והקשתה על התעלותו בתורה. זאת משום שכל אימת שחפץ לדבר בלימוד, הוא היה צריך להרהיב עוז בנפשו ולהתגבר על הרגשת הבושה. כך שהתלבט ושקל אם תוספת ההבנה שתהיה לו עתה מ'דבוק החברים' שווה בנזק הבושה והסבל. בשלב מסוים הוא פנה לרבי גדליה לשטוח את מצוקתו, לבקש ולטכס עצה.

רבי גדליה הושיבו על ידו בחביבות, ליטף את ידו בחום, הביט בו ברכות בעיניו, ויחד עמו ניסה לרדת לשורש הבעיה: "הבה ונחשוב יחד מדוע זה קורה לך? בטח זה נובע מכך שכאשר אתה מדבר בלימוד עם חבר, בסתר ליבך אתה חושב שאתה נופל ממנו במעלותיו בלימוד התורה; בהבנה וסברה; בבקיאות ובהיקף וכיוצא בזה, ולכן מולכתחילה אתה כבר ניגש אליו כנחות-דרגה. "אתה מביט על העומד מולך ביראת הכבוד מרובה, כעל גבוה ממך,

"הבט נא לכל הכיוונים בבית המדרש; מימין ומשמאל, מלפנים ומאחור. הבט על חבריך בני הישיבה, ותחשוב באופן חסר פניות: 'איה חמת המציק?', 'איה?', 'איה?'... מי הוא זה ואיזהו שמחפש להציק לך?..."

שונים ומשונים שטרדו את מנוחתם; פעולות מסוימות שעשו או שלא עשו, אמירות שונות שאמרו או שנמנעו מלאומרם. הצד השווה שבכולם שמדובר במעשים שזמנם כבר עבר וכל המחשבות אודותם אין בהם כדי להועיל אלא רק להטריד ולהציק. "התרופה לכך היא", אמר רבי גדליה לאחד התלמידים, "שתשנן לעצמך שוב ושוב בין לבין עצמך את המשפט הבא: 'מצפון רע שווה יצר הרע', (כלומר, חיבטי מצפון שאינם מועילים מקורם ביצר הרע). עם הזמן יחדור המסר של משפט זה עמוק לתודעתך ואותן המחשבות הרעות יעלמו מאליהן".

תחשוב טוב יהיה טוב

ומעשה בתלמיד שהגיע לפרקו, והסתובב עם חששות חוזרות ונשנות שמא 'פול' עם אשה רעה לאחר נישואיו, והתקשה להתנתק מאותן מחשבות טורדניות. כשהשיח את ליבו בפני רבי גדליה - הוא לא ניסה לבוא איתו בדין ודברים על תוכן המחשבות ונכונותן כפי שאולי ציפה הבחור מלכתחילה, אלא רק אמר לו בטון נחרץ וברור: "תכניס טוב לראש את מה שאומר לך כעת - בחור לא צריך לחשוב כך! אדם שחי בצורה בריאה צריך לחשוב מחשבות טובות ולא להכניס בליבו חששות ופחדים מיותרים מהעתיד!"... לימים אמר אותו בחור, כי עצם העובדה שרבי גדליה אמר את דבריו בצורה החלטית ובטחת הרגיעה אותו לחלוטין.

אחד התלמידים מספר סיפור נוסף על עצות בסגנון זה שיעץ רבי גדליה; בשנת תשמ"ח הוא שהה בבית מלון בטבריה לצורך רחצה רפואית במעיינות המרפא שבה. באותו מלון שהה לצורך דומה גם המשגיח עם רעייתו הרבנית ע"ה. רבי גדליה שאל בשלומו והתעניין במצבו הרפואי, ולאחר שהתלמיד פירט לו את מצבו אמר לו: "דע לך שיש סגולה שכל פעם ששואלים אותך על המחלה תשיב: 'ברוך השם ס'איז בעסער' [ברוך השם יותר טוב], כי גם בשמים שומעים את זה". "היה זה חידוש עבורי שרבי גדליה יבטא בשפתיו עצה שהיא בבחינת 'סגולה' - הפטיר התלמיד.

(רבי גדליה')

כאילו הוא 'רבן של כל בני הגולה' ואתה כאין וכאפס לעומתו. אבל למעשה בעצם הגישה הזאת אתה טועה טעות גדולה. לכל אחד יש מעלות שאין בזולתו; האחד חזק בהבנה, השני בהעמקה וחדירה לפנימיותו של כל ענין, השלישי בדימוי 'מילתא למילתא', הרביעי בשאיפה ובחתיירה עקשנית להבנה. כך שאין האחד חשוב יותר מחברו, אלא כל אחד מיוחד במעלות ובסגולות האישיות שלו. "מדוע אם כן בכל זאת אתה פונה אל החבר בשאלותיך ואינך מסתדר לבדך? משום שאתה מניח שהוא יכול לעזור לך בנקודה זו או אחרת שאתה צריך את עזרתו, אבל אין זה אומר שאתה נופל ממנו בחשיבות, כי הרי לך יש את המעלות שלך שאין לו". "בטוחני", הפטיר, "כי אם תיגש לשני בגישה כזאת, ולא תפחד ותירא ממנו, אט אט גם הגמגום יעלם..."

איה חמת המציק

לעתים השתמש בתחבולות מחוכמות נוספות בכדי לסייע ולהוציא תלמידים ממצוקתם. כדוגמת המקרה הבא: אחד מתלמידי הישיבה התלונן באוזניו כי הוא סובל לאחרונה מחרדות ופחדים מפני הסובבים אותו. הוא חש כאילו הם אויביו המבקשים כל העת להציק לו ולתפוש את מקומו, והוא חי בתחושה מתמדת של תחרות ואיבה מצדם. התלמיד התלונן בכאב, כי עקב השקעת כל כוחותיו ומאוייו בהתגוננות מחבריו וריצוים הוא עלול לאבד כליל את עלייתו וצמיחתו הרוחנית.

הבעת פניו של רבי גדליה ועיניו הרחומות שיקפו כי אכן הוא חש את מצוקתו של הבחור וכואב את כאבו. לאחר שליטף את ידו בחום הוא אמר לו: "הנה ישעיהו הנביא מוכיח את עם ישראל: 'ותשכח ה' עושך נוטה שמים ויוסד ארץ, ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית ואיה חמת המציק' (ישעיהו נא, יג).

ישעיהו עומד ותמה: 'איה חמת המציק?' 'איה חמת המציק?'... "אף אני אשיב לך באותו מטבע" - הטעים - "הבט נא לכל הכיוונים בבית המדרש; מימין ומשמאל, מלפנים ומאחור. הבט על חבריך בני הישיבה, ותחשוב באופן חסר פניות: 'איה חמת המציק?', 'איה?', 'איה?'... מי הוא זה ואיזהו שמחפש להציק לך? מי הוא זה ואיזהו שחפץ להצר את צעדך?... ואז תיווכח כי לאמיתו של דבר כל החרדות והפחדים הללו מקורם בדמיון שווא ולחצים מיותרים המתעתעים בך חדשים לבקרים וטורדים את מנוחתך... הכל עורבא פרח, אלא שלא התבוננת בדבר".

וכשעיניו מלטפות את הבחור בחיבה וחודרות לנשמתו הוא סיים את שיחו בעצה טובה: "ידידי! אם רק תתמיד בתקופה הקרובה מדי יום ביומו לשנן בקביעות מתוך רוגע ושלווה, אפילו במשך כמה דקות ביום, את מאמר הנביא: 'איה חמת המציק?', ותתבונן ותעמיק במשמעותו של המשפט הזה, תיווכח כי אין באמת איש המחפש את רעתך וחפץ להכשילך..."

מצפון רע = יצר הרע

על דרך זו יעץ גם לבחורים שסבלו מנקיפות מצפון ורגשות אשמה

הבחור פקח זוג עיניים תמהות, ונימת זלזול נשמעה בקולו: "בחור כמוך לא יודע מה הוא אוורסט! מי בגילך לא יודע במה דברים אמורים! וכי חסרה לך ידיעה פשוטה כל כך?!". עד שאני חושב מה להשיב לו, ר' שמשון בחושיו החדים כבר עמד מאחור לידינו

בית הגידול שבו צמח רבה של אופקים הגאון רבי שמשון דוד פינקוס זצ"ל, עד שהיה כטופח על מנת להטפיה, וסלל דרכם של רבים לגדול תלמידי חכמים • מגנזיו של הרב א. חפץ

"והניף אתם הפכה תנופה לפני ה'" (ויקרא י"ד, כ"ד)

בחור יקר ממרכז הארץ ששהה באחת הישיבות בימי אלול, לא צלחה דרכו בישיבה. לאחר כעשרים שנה סיפר כמשיח לפי תומו: מה שהשאיר אותי בישיבה, הוא אותו חודש אלול וימים נוראים בישיבה ובמחיצתו של ר' שמשון, ואסביר:

למעשה, כבר בשבת השניה של אלול, אמרו לי, כי בסעודה שלישית יש שיחה מהר' פינקוס, באותה שבת כבר גמלה בדעתי ההחלטה לשוב למרכז הארץ ולעזוב את הישיבה אחת ולתמיד. חשבתי לעצמי "ועוד עם השיחה שאשמע מהאמריקאי הזה הרב פינקוס, וודאי שאני נמלט מיד אחרי הבדלה מהחום הדרומי הזה"...

אך השיחה של ה'אמריקאי הזה', הציתה בי ניצוץ של רוגע. נקודת אור קלה של שלווה יהודית. לראשונה שמעתי דברים היוצאים מהאמת שבלב, מהפנימיות.

באותו שבוע נשארתי בישיבה. עדיין הייתי רופף בטלטולי רצונות לעזוב את המקום. חלפו עוד כמה ימים ראש השנה ויום כיפור. נסעתי הביתה. לשמחת תורה חזרתי שוב עם כולם. ורצוני לציין:

הריקוד שלו בשמחת תורה קרע את ליבי. הבעיר בי אש. אם אתם זוכרים איך שר' שמשון היה רוקד עם ספר תורה קודח משמחה, כזו מתיקות אמיתית היתה בה! מה אני יכול לתאר למי שלא ראה (עיניו מוצפות דמעה).

בהקפות של הבוקר הוא רקד עם ספר כמדומני 'קצות החושן', אולי עם רבי עקיבא איגר, אינני זוכר (ב'בית התלמוד' בחו"ל, רקדו עם ספרים, ומשם נלקח מנהגו) לא יכולתי לגרוע עין ממנו, קנאתי כל כך בשמחה שיהודי זוכה לה, אהבתי לראות את זה. ואיך שהתרומם וזעק "משה אמת ותורתו אמת!" איזה אושר: "משה אמת ותורתו אמת!" כעמוד של אש. הריקודים הללו ליוו אותי בתת ההכרה ימים רבים ומלווה אותי עד היום. הרגליים הללו של ר' שמשון קושרים אותי לתורה.

ודמעה של געגוע גלשה במורד פניו...

גמרא חולין עם ראשונים

על ריקוד אחר באמריקה בשמחת תורה סיפר ר' שמשון כאשר

דיבר על אדמו"רי אמריקה מזכרונות ילדותו, כה אמר בשיחה: "פניו המאירות של האדמו"ר מאמשינוב נחרתו בתודעתי ואיני יכול לשכוח מהם. הכרתי גם כן את האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל ופניו המאירות. כאשר הלך ברחוב כולם פחדו מזיו קלסתר צורתו, פניו היו חלקות כמו תינוק.

מנהגי היה לצפות בהקפותיו בשמחת תורה. עבודתו הייתה נוראה, כי היה חולה ברגליו, שהיו נפוחות ורחבות יותר מכל הגוף. ואיתם, איך היה רוקד בשמחת תורה כאברך צעיר. עד כאן ראיתי. ומה שרק שמעתי, כי בשמחת תורה בחצות לילה אחרי שסיים את העבודה הפיזית בריקודים לכבוד התורה וכו', הרבנית שדאגה לבריאותו אילצה אותו לשכב במיטתו.

הוא נשמע כביכול להוראותיה אך כאשר הרבנית יצאה מחדרו קרא לבחור ששימש אותו וביקשו שיביא לו גמרא חולין, הוציא גם את הרשב"א ושאר ספרי הראשונים והתיישב ללמוד (לא פתח ספרי חיזוק, אלא גמרא חולין עם ראשונים), וזאת כאמור, לאחר העבודה שראינו איך רקד בכוחות שלא מהאי עלמא. כיהודי זקן וחולה.

בית חרושת לאהבת תורה

היכן רכש ר' שמשון את אהבת התורה, באיזו בית חרושת לשמחת חיים?

בישיבת "בית התלמוד" במזרח ניו יורק.

**בלי להבין כלום, למדתי מהם
- כי התורה היא העולם ומקור
החיים. למדתי להעריך כל שורה
בתוספות, ראיתי איך בן ישיבה
מבוגר מקיף את עצמו בתילי
תילים של חידושי אורייתא
ואף יוצא לקרב בחירוף נפש על
סברא שקנה ביגיעה. "הכפירים
שואגים" במלחמת התורה**

עריסתו עמדה בבית אביו ואימו, בית טעון חדוות התורה "אני זוכר מגיל ילדות איך שאבא שלי התווכח עם החברותא בלימוד בריתחא דאורייתא והצעקות שלהם נחרטו בליבי עד היום" - דברי ר' שמשון בשיחה. ואמו הייתה מזכירה ביראת הכבוד את דפי הגמרא שאביה גמע בשקידה וכה אמרה: אבא שלי (רבי מתתיהו וינברג זצ"ל) התגורר באמריקה עשרות שנים ומעולם לא אכל בשר, רק עוף שהוא עצמו לקח לשוחט ועמד על גביו, כמו כן לא הלך לישון בלילה לפני שסיים שבעה דפי גמרא, אתם שומעים קינדרלאך? וכאשר שכב על ערש דווי אמר לסובבים: כתוב בגמרא "אם רואה אדם שייסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה", פירוש "יפשפש" יחפש איזו מעשה טוב לבקש מהקב"ה שירפאהו בזכות זה, "פשפש ולא מצא יתלה" ויטען הרי על ידי שאני חולה יוצא מזה ביטול תורה...

עוד סיפרה אמו כי "כאשר הייתי הולכת ברחוב האמריקאי, מול אבא, הוא לא הכיר אותי, היה זו לצדדים, כי עיניו היו למטה ושמר עליהם מכל משמר" דברי האם.

ויגדלו הנערים. ואבא רבי חיים אברהם פינקוס שילב את בניו בשיבת "בית התלמוד".

האריות הזקנים

בית המדרש 'בית התלמוד', ניטע על ידי תלמידי ישיבת מיר שניצלו בשנחאי שבסין הרחוקה. חלקם המשיכו מיד לארץ הקודש וחלקם שלחו עוגן ביבשת ארה"ב. הם קידשו לעצמם פינה ובה הקימו מקום תורה מנותק בתכלית מחיי החולין. בנו חומות הגנה גבוהות המסתירות את מגדלי בבל שהלכו ונבנו ללא הרף באמריקה החומרית. העולם על קירבו וכרעיו עניין אותם כשלג דאשתקד, והתחבטו על כל תג מסברא של רבי עקיבא איגר כנשיאי ארה"ב המתחבטים אודות עתיד נשיאותם. בכאלו ד' אמות, חי הבחור שמשון דוד פינקוס את ימי "עומדו על דעתו" מגיל היותו בן שתים עשרה ומעלה. שם, טעם טעמה של לימוד תורה, והחל את דרכו.

הייתי צעיר לימים, לא הבנתי אותם כלל, ולא ידעתי מדוע אבי קבע את משכני בתוכם. חשתי ננס - סיפר ר' שמשון בענוה - הם היו גבוהים מקומתי עשרת מונים. אבל.

אבל בלי להבין כלום, למדתי מהם - כי התורה היא העולם ומקור החיים. למדתי להעריך כל שורה בתוספות, ראיתי איך בן ישיבה מבוגר מקיף את עצמו בתילי תילים של חידושי אורייתא ואף יוצא לקרב בחירוף נפש על סברא שקנה ביגיעה. "הכפירים שואגים" במלחמת התורה.

הבנתי בכל ליבי כי הם עוסקים בחיי עולם, ובני אנוש מחוץ לבית המדרש עוסקים בחיי שעה. ידוע ידעתי כי על קושיית תוס' אחת יכולה עתה לעמוד כל יבשת אמריקה.

הגאון ר' לייב מאלין זצ"ל ראש הישיבה כתב בשעתו מאמר ייחודי המציין את מהות הישיבות ותפקידם אחרי השואה, המאמר כונה בפי תלמידי הישיבה "עשרת הדברות של ישיבת בית התלמוד"... והוא פותח סדק צר לשאיפתו התקיפה של אותו גאון וקדוש - ר'

ליב מאלין כי בדור שאחרי המלחמה יצמחו תלמידים שלדידם לימוד הגמרא הוא אויר לנשימה. הוא כותב שם לדוגמא (בשינוי קל מלשונו):

"תורתנו הקדושה היא נשמתן של ישראל, וכמו שהנשמה ממלאת את כל הגוף לית אתר פנוי ממנה, כל אבר שבאדם וכל העורקים, כן תורתנו הקדושה שהיא נשמתן של ישראל ממלאת את כל חללם גופם נפשם, ללא עורק אחד פנוי מתורה, - - - תורתנו היא תורת חיים לא במשל ומליצה אלא דברים כמשמען" הוא מוסיף: "השעה היא רבת האחריות ורבת המעשים, עבודה כבירה מוטלת עלינו ליצור, את אותם ד' אמות שבהם תשתמר צורת הישיבה שנקודתה העיקרית היא שתורה ממלאת את כל החלל ואין מלבדה".

כאמור, בין כותלי בית היוצר הזה נסחף שמשון הבחור לתוך דפי הגמרא. הוא ואחיו הגאון ר' אבנר שיבלחט"א.

הוא ביטל את עצמו כתלמיד לרבותיו ועשה את כל התכסיסים שבהם זוכים לתורה. בהזדמנות אמר וגילה לרבי יוסף בנימין אחיו שיבלחט"א: "אולי גדלתי מזה שעשיתי ספונג'ה בבית התלמוד ביום שישי".

כבר בהיותו בן ארבע עשרה, ב"בית התלמוד" למד בחברותא בצוותא עם הגאון הנ"ל - רבי לייב מאלין, עלה והתעלה מתוך שקידה עצומה ולמדנות לשמה עד שהקטן - גדול נהיה, ויכלו לראותו עומד כגור אריה מול ר' לייב ולהתווכח מולו בריתחא... רבי לייב למד עימו אז מסכת זבחים, בחור צעיר וסדר 'קדשים' מנווט את תחילת רתיחת דמו. "הלמדן" כינו אותו חבריו לספסל הלימודים.

"פיגול בחצי מתיר!"

הימים טרום רבנותו של ר' שמשון בקהילת אופקים. הוא התגורר

"בחור כמוך לא יודע מה הוא אוורסט? מי בגילך לא יודע במה דברים אמורים? וכי חסרה לך ידיעה פשוטה כל כך?!". הבחור צ'יק נעמד על מקומו והביט עלי שוב בהלם "בחור בגילך לא יודע?!...". עד שאני חושב מה להשיב לו, ר' שמשון בחושיו החדים כבר עמד מאחור לידינו. הוא הניח יד על הסטנדר המפריד בנינו ושאל בחיוך נעים: "סליחה, רגע אחד, אפשר לשאול משהו?", "בבקשה".

פנה גם לאותו בחור: "אולי אתה יודע, האם יש פיגול בחצי מתיר או אין פיגול בחצי מתיר".

הבחור הסתכל כתרנגול בבני אדם, ובקושי ידע לחזור על המשפט ושאל: "מה זה פיגול בחצי מתיר?..."

"מה?! התרחק ר' שמשון פסיעה אחור הליט פניו בין כפות ידיו, בתמיה רבתי ובקול שהדהד בין הספסלים הריקים שבהיכל: "מה, בחור בגילך אינו יודע על מושג של 'מפגלים בחצי מתיר', הלא זו סוגיא מפורשת בזבחים ובמנחות! נער כמוך ועדיין חסרה לו ידיעה כזו? 'פיגול בחצי מתיר' בחור לא יודע?!" סיים ושב למקומו...

בעת מתן תורה "הרים רקדו כאלים" גם הר האוורסט הנידח התקרב להשפיל מבטו על הר סיני - בשעה שעם ישראל קבל את התורה, שכתוב בה דין פיגול בחצי מתיר, ולבחור צ'יק הזה אין ידיעה מינימלית בסוגיא זו?!

במרכזו של כל הסיפור, וודאי הייתה לר' שמשון מטרה ברורה, למנוע מבן תורה מובהק את חלישות הדעת מול העולם הרחב - עריו והריו, "הגבוהים"... והוא הצליח בכך.

בעיירה כאברך, ושימש בישיבה כמשגיח וכמשיב. העיירה הייתה אז רחוקה ממרכזי התורה. הנסיעה למקום לא היתה נוחה כהיום, וכאשר כבר הגיעו לעיירה, קידם את הבאים חול לבן - קילומטרים של אדמה מדברית הקיפו את כל האזור.

ר' שמשון הגה בתורה בין כותלי הישיבה. כמו כן קבוצה קטנה של בחורים ואברכים צעירים מבני ברק הסתופפו בישיבה כדי להאדיר את הצלחת הישיבה שהלכה והתפתחה באותם ימים במסירותם של ראשיה שליט"א. ימי תש"ל ואילך.

מספר בעל המעשה, כיום מחשובי המשגיחים:

באותו קיץ הגיע לישיבת אופקים תלמיד מחו"ל שהיה רחוק מהוויו של תורה, הוא ניסה להיקלט בין כותלי בית המדרש. גם שפת העברית המדוברת היתה קשה לו.

בערב שבת שאחרי חג שבועות. הישיבה התרוקנה כמעט מתלמידים (שנסעו לשבת שאחרי חג השבועות). באותו ערב שבת קודש אחוה"צ ישבתי ולמדתי בבית המדרש הריק מבחורים. כמה ספסלים מאחור ישב ר' שמשון והגה בתורה לבדו בשקידה. והנה, נכנס להיכל אותו בחור תושב חו"ל והתקרב אלי. אינני זוכר מה הציק לו באותה שעה, אך זכרני ששוחח שאל והתעניין והשתדלתי להקשיב לו באורך רוח.

במהלך הדברים הזכיר הבחור את שם ההר הגבוה בעולם הר האוורסט "אם מישהו מטפס על האוורסט ועולה..."

לתומי שאלתי אותו "מה זה אוורסט?". לא ידעתי כלל מההר ושמו. הבחור פקח זוג עיניים תמהות. "מה?! ונימת ולזול נשמעה בקולו:

המשך מעמוד 17 | הרב בנימין בירנצוויג

כתבים מימי בחרותו כשלמד בישיבת חכמי לובלין, ובמכתבים שהיה כותב לאביו, הוא חתם 'שמואל הלוי וואזנר הרב דלודז'. העזו הבחורים לשואלו לפשר הדבר שכתב על עצמו רב דלודז' בבחורותו, ועוד שהוא לא היה כלל קשור לדודז' אלא היה בן וינה האוסטרית?!

השיב להם הרב וואזנר: 'למדתי ביח"ל (ישיבת חכמי לובלין) והיו שם ענקי רוח, בחורים חשובים מאד. פעם אחת שמעתי שמדברים ומסווגים את תלמידי הישיבה לפי דרגתם, פלוני שהוא בעל כשרון עצום יהיה רב גדול וכו', ועלי אמרו שאני יהיה בעל הבית טוב וקצת מתמיד... נשברתי מאד מכך והחלטתי שאני אתמיד יומם ולילה, והתחלתי להשקיע בלימוד השו"ע כששאיפתי היא להיות הרב דלודז', ורק בזכות שהחדרתי לעצמי שאיפה גדולה זו זכיתי...

החליט מרדכלה הילד לסדר את כל התמונות שברשותו בחוברת מיוחדת, והשקיע שעות רבות בסידור התמונות והדבקתן בחוברת. כשראתה אמו את היצירה ודפדה בחוברת בהנאה גדולה, היא הבחינה שבנה מרדכלה השאיר שני עמודים ריקים באמצע החוברת, והיא שאלה אותו לפשר הדבר התמונה, ומרדכלה ענה לה מיד 'אמא, כאן באמצע באמצע המחברת השארתי מקום לתמונה שלי! כשאר אני אגדל, אני אשב ואלמד תורה בהתמדה, עד שאזכה להיות ככל הצדיקים הגאונים הללו, ואת התמונה שלי אדביק פה.

'שמואל הלוי וואזנר רבה של לודז'

בשנותיו האחרונות של מרן הגאון בעל השבט הלוי זצ"ל, היא בחורים שערכו סדר בארונות הספרים העמוסים שלו, ומצאו שם

לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומיומי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

אותו, אלא חשב שיש כאן השגחה משמים לעשות כך. מי מתייחס כך היום לדעות של אחרים?

שני סיפורים

סיפרו לרבינו, שהחזו"א בחן תלמידים שבאו להבחן לפניו על פרק שנים או חזו"א, אם מודה במקצת חייב בעליה לרגל. והתשובה היתה לפי תוס' דף ד' ב' שהוא פטור, שתוס' כותבים (בתירוץ אחד) שמודה במקצת על כרחק אין לו קרקע, שאין נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות. והרי מי שאין לו קרקע פטור מלעלות לרגל כמבואר בפסחים דף ח'.

מעשה נוסף, החזו"א בחן נערים שלמדו אלו מציאות, ילדים, היודעים אתם פרק אלו מציאות. והכונה היתה שיאמרו שאינם יודעים כמו שכתוב בגמרא באלו מציאות [כ"ג]: שראוי לצורבא מדרבנן לשנות במסכתא.

ואמר רבינו, שני הסיפורים לא נראים נכונים. אני הייתי נוכח כשהחזו"א בחן תלמידים. והוא שאל את השאלות הפשוטות ביותר. היה ניכר שכל מטרתו שהתלמידים יצאו בהרגשה טובה. כל עסקו של החזו"א היה כך, הוא עסק ב'קנין משיכה' לקרב את הבריות לתורה. הרי כשילדים באים להבחן אצל אדם גדול היא חוויה גדולה עבורם, הם מתכוננים ומצפים ימים מראש, כל המשפחה יודעת מכך, הם נמצאים בלחץ. וודאי שצריך שיצאו בהרגשה טובה שהם יודעים. בדרך הפרזה הייתי אומר שלשאל שאלות מחוכמות כאלו שייך ללא תונו.

שאלות כאלו היו מתאימות יותר לרב מפוניבז', הוא היה שואל שאלות עם כשרון. אבל באמת גם הוא לא שאל שאלות כאלו שודאי לא ידעו לענות. אלא שהיה מכווין בשאלות לבעלי הכשרון. הוא היה משקיע בבעלי כשרון, והיה מתמוגג כשהיו עונים לו. [רבינו

חזר לדוגמא על שאלה שהרב שאל]. היה ניכר על החזו"א תמיד שהוא משתדל שהשני יהיה מרוצה. הייתי פעם אצל החזו"א ומאן דהו אמר שם בדיחה לא מוצלחת. היא לא היתה ראויה להיאמר כלל, ובפרט לא ליד החזו"א. הרגשתי ממש לא נעים, לא ידעתי איך להגיב, ומה יעשה החזו"א. ואני רואה שהחזו"א מחייך חיוך רחב ב'פנים מלאות', לתת לאומר הרגשה נעימה. כשהוא היה מדבר בלימוד וכיוצא בזה, יכול היה לדבר לפעמים בחריפות כדרך הויכוח או לתועלת הענין אבל ההנהגה הקבועה עם אנשים היתה עם מחשבה להנעים.

להראות עניין

ראיתי את החזו"א בארוע, הדרשן דיבר והחזו"א הסתכל בפניו מתחילת הדרשה עד סופה, להראות שהוא מתעניין בדבריו.

ללמוד ממנו

אמר על תמונה של החזו"א התלויה בסוכתו, העומד לצידו הוא רבי מרדכי שולמן והתמונה היא מהנחת אבן הפינה של ישיבת סלבודקא, לא היו שם אנשים רבים ובואו של החזו"א לא היה ידוע מראש, כשאפילו בני ביתו לא ידעו מראש. ר' דוד פרנקל 'התרעם' לחזו"א למה לא אמרו לו, החזו"א השיב מה לעשות שר' מרדכי לא אוהב פרסומת, ממנו בא המנהג לסלבודקא שלא מרבים בפרסום. החזו"א נראה בתמונה מחייך, כנראה אמר מילתא דבדיחותא כדרכו להשרות אוירה נעימה בחברת אחרים. דבר שנכון ללמוד מדרכיו, אם קשה ללמוד ממנו על כח העיון והעמל, על כל פנים כדאי שנלמד ממנו ענין זה... ידועים מילי דבדיחותא רבים מהחזו"א. אדם צריך להשרות אוירה נעימה סביבו, ואם הוא לא יודע לומר בדיחות, לפחות לא יעשה פנים חמוצות. הסביבה צריכה ליהנות במחיצתו.

דמות של אדם

הוא היה מעיין המתגבר. ה'חזון איש' העיד עליו כבר בצעירותו שעמל על כל התורה. התמדתו הביאה אותו לחדש כרוחב הים ולהאיר את זיו התורה בספריו 'זיו הים'. כאשר אשתו חלתה והוא נזקק ללכת לבדו למכולת לרכוש מחברות לכתובת חידושי-התורה שלו, דבר שלא עשה קודם מעולם, אמר המוכר למישהו: "האיש הזה נכנס לכאן בכל שבוע וקונה מחברת חדשה!"... כל פעם שהיה חסר מי שיגיד 'חבורה' בכלל, רבי משה מילא את מקומו. לא היה לו בעיה להיעמד ולדבר על כל סוגיא; כמו שכעת למד אותה.

הוא היווה עבורנו דמות של אדם שאין לו כלום בעולמו חוץ מתורה. הוכיח לנו שאדם יכול לעבור את העולם הזה בלי התעניינות בשום דבר מלבד בתורה. תורתו נלמדה בתשוקה ובשמחה עצומה, היה תוסס וטרוד לדעת ולהבין כל עניין שלמד. ועם זאת התנהג בפשטות גמורה וקיבל כל אדם בסבר פנים יפות ובשמחה.

(לעשות רצונך' - ויגש)

הבה אעלה ואראה מי יושב שם בשעה כזו שטרודים בהכנה לחג. היחיד שלמד שם בהנאה מרובה כאילו היום הוא יום רגיל, היה רבי משה דויטש. התענג על עוד שורה בגמרא, על עוד קושיא תירוץ של תוספות. גם בפורים ישב ולמד, כתב, התייגע, כשהוא מפסיק לרגע לקבל 'משלוח מנות' ממישהו - ומיד ממשיך עד שעת סעודת-הפורים.

תלמיד-חכם אחר סיפר, כי כאשר הגיע שנה אחת בערב יום הכיפורים כרבע שעה לפני תפילת 'כל נדרי' לכולל ראה את רבי משה מהלך בין ספסלי בית המדרש מוטרד מאד. הוא ניגש ושאל אותו - מה מטריד את כבוד תורתך? ורבי משה השיב כמו התעורר משרעפיו הגיב בשמחה: "הא, אולי יוכל מר לעזור לי, להבין את דברי הגמרא (בבא מציעא ג.) 'וְתָנָא תוּנָא אֲאִידָךְ דְּרַב תְּיָא'."

ועם כל אלו, ידע לדאוג לאחרים ולהנעים להם. פעם הזדמנותי לכולל ביום שישי בצהריים והיו שם עוד כמה אברכים. הוא דאג שידליקו עבורנו את המזגנים שנוכל ללמוד יותר בשלווה ובניחותא.

הרב אברהם פוקס

בשבת ראשונה למינויו, נדחף תינוק אחד בבהלה ושאלה בפיו: אמי שלחה אותי לשאול את הרב, שברגע זה נולד לה בן זכר אימתי לעשות השלום זכר

"וילדה זכר" (ויקרא י"ב, ב')

ילד בירושלים, שכבר היה בן שש שנים ולא הסכים לומר דבר שבקדושה, וגם לא ללמוד, ופנה אביו לאדמו"ר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע לשאול בעצתו. שאלו הרבי האם עשה שלום זכר לבנו בעת שנולד. האב לא זכר בבירור, וענה שבוודאי עשה, כי סבר שמן הסתם לא שינה בבנו זה משאר בניו. ברם הרבי שאל שוב האם עשה שלום זכר, ושוב ענה שבוודאי עשה, וגם אז לא הרפה הרבי ושאל בשלישית. ואז נזכר שאכן, כיון שילד זה נולד בעש"ק בשעה מאוחרת לא הספיק להכין את השלום זכר, וביום שישי שאח"כ כבר נערכה הברית, ולכן לא עשה כלל שלום זכר לילד זה.

אמר לו הרבי כי העניין של 'שלום זכר' הוא, שכאשר נולד ילד אזי מיד בא עמו יצר הרע, כמובא בחז"ל (מדרש תהלים ט) על הפסוק (בראשית ח כא) 'כי יצר לב האדם רע מנעוריו' - משננער ממעי אמו. ועל ידי שב'שלום זכר' באים קרובים וידידים ומברכים את אבי הילד שיזכה להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה ולגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, מתבטל כוח הסטרא אחרא. מכיון שילד זה חסרות הברכות הללו, לכן אינו רוצה ללמוד ולומר דברי קדושה. יעץ לו הרבי שבשבת הבאה יעשה שלום זכר, ויקרא לכל האנשים שרצה לקוראם אז, אילו היה עושה שלום זכר, ועל ידי שיבואו ויברכו אותו יתחיל ללמוד ולומר כל דבר שבקדושה.

בספר 'שבוע וישוע הבן' מביא הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א בשם מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, שסיפר לו הרב מטעפליק הגאון רבי שמשון אהרן פולונסקי זצ"ל מגדולי מורי ההוראה בדור העבר בעיה"ק ירושלים, שמנהג היה בעיירתו בשבת ראשונה למינוי רב, שהקהל מלווה את הרב בליל שבת בניגון מבית הכנסת לביתו, ולאחר שהרב קידש על היין הקהל חוזרים לבתיהם, וזו היא הכתרת הרבנים.

בשבת ראשונה למינויו, לאחר שמזג את הכוס וכל הקהל מלאו את ביתו לשמוע הקידוש, נדחף תינוק אחד בבהלה ושאלה בפיו: אמי שלחה אותי לשאול את הרב, שברגע זה נולד לה בן זכר אימתי לעשות השלום זכר אם בשבת זו או לשבת הבאה? השיב הרב מטעפליק לאותו תינוק, לך אמור לאמך אם יש בביתה עוגה ויין שתעשה השלום זכר כבר הערב.

הרב מטעפליק כשסיפר הוראה זו לתלמידו מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל הוסיף ואמר, תא חזי הסייעתא דשמיא שנתנו לי מן השמים לשאלה הראשונה לעיני כל הקהל. כי באמת אין שאלה זו בפוסקים בשו"ע יורה דעה בסימן רס"ה בהלכות מילה, במקום שמדברים על 'שלום זכר'.

אלא שבערב שבת זו של ההכתרה שלי החלטתי כיון שחג הפסח ממשמש ובא, אשנן את כל הפרי מגדים הלכות פסח ושם בסימן תמ"ד (משבצות זהב סק"ט) בדיני ערב פסח שחל בשבת הוא מתייחס לשאלה זו ופוסק ברורות שיש לערוך את השלום זכר מיד בשבת הראשונה, גם אם התינוק נולד לאחר כניסת השבת.

שאלו הרבי האם עשה שלום זכר לבנו בעת שנולד. האב לא זכר בבירור, וענה שבוודאי עשה. ברם הרבי שאל שוב האם עשה שלום זכר, ושוב ענה שבוודאי עשה

"וילדה זכר" (ויקרא י"ב, ב')

מספר הרב יוסף ויכלדר (המבשר תורני - אמור תשע"ה): היה

**בשאר השמחות יש מזרח ויש כיבודים
ואני בורח מזה, בשלום זכר אין מזרח
אין כיבודים רק באים לשמוח עם בעל
השמחה, לכן לשם אני אוהב ללכת'**

"וַיֵּלֶדְהָ זָכָר" (ויקרא י"ב, ב')

יום שישי אחד נראתה אמה עומדת ליד המקור. "לפתוח?", תהתה בקול. "אם קשה לרבנית לפתוח, אני יכולה לעזור!", הציעה אחת הנשים שבאה להתייעץ עמה. "לא!", השיבה אמה, "לא קשה לי לפתוח, אלא שאני חוששת להיווכח כי הכל כבר נלקח, ולא נותר דבר..."

**תוך כדי זה נזכרתי בעוד איזה ענין
שעשה העסקן ההוא ורציתי לספרו.
אך הרב שטיינמן עצר אותי ואמר:
אני החלטתי כבר מה לעשות**

"זאת תהיה תורת המצָרֵע" (ויקרא י"ד, ב')

בגיליון 'סיפורים נפלאים' מסופר: פעם שאלו את הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן שליט"א על נדיב שחפץ לתת תרומה נכבדה לאחד משני עניינים: או לתת תרומה כדי לקנות אמבולנס, או לתת תרומה לחיזוק שמירת הלשון, לאיזה דבר עדיף לתת? והשיב הגרא"ל, שאם יתנו לשמירת הלשון לא יצטרכו אמבולנס, כי בהכרח שיהיו פחות צרות בכלל ישראל, ולכן מציע שייתן לשמירת הלשון.

וסיפר אחד התלמידים: פעם דיברתי עם הרב שטיינמן אודות עסקן פלוני שעשה כמה עוולות ושאלתי מה לעשות עמו. חשב הרב שטיינמן זמן מה, ותוך כדי זה נזכרתי בעוד איזה ענין שעשה העסקן ההוא ורציתי לספרו.

אך הרב שטיינמן עצר אותי ואמר: אני החלטתי כבר מה לעשות עם העסקן הזה, ואני אומד בדעתי שגם מה שיש לך לספר כעת לא יוסיף לי בהערכה. ואם כן למה לי לשמוע עוד לשון הרע?!

**"אני יכולה לעזור!", הציעה אחת
הנשים שבאה להתייעץ עמה. "לא!",
השיבה אמה, "לא קשה לי לפתוח,
אלא שאני חוששת להיווכח כי הכל
כבר נלקח, ולא נותר דבר"...**

"וַיִּשְׁלַח אֶת הַצָּפֹר" (ויקרא י"ד, ז')

מספרת הרבנית ר. צביון, ביתו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל בספר 'בית אמי' על אמה הרבנית ע"ה: "לא רק אנשים הסתובבו בכל הבית, אלא גם פתקים מילאו את הדירה וחדרו לכל פינה. היו אלו 'קוויטלאך' שבהם כתבו אנשים את שמותיהם לתפילה ולברכה. אמה היתה מברכת, והנכדים היו פותחים את הפתקים בפני אבא, שבירך אף הוא, ובערב אמר על כולם פרק תהילים. נוכחותם של האנשים בכל חדרי הבית, גרמה שלא פעם היינו מוצאים פתק כזה בתוך המלח או הסוכר..."

נראה שהסיפור הבא ימחיש עד כמה היה הבית הפקר לכל: יונה קיננה במרפסת ביתנו, ואמא שמחה מאוד: "נוכה לקיים מצוות שילוח הקן!". לשמע הדברים, הביעה אחת הנכדות את תמיהתה בפני אבא: "והלא כתוב 'כי יקרא קן ציפור', ופסוק זה מלמד שמדובר בשטח הפקר, ולא בתוך הבית!".

"הבית פה - כולו הפקר!", השיב לה אבא בבדיחותא. "כל אחד נכנס ועושה מה שעולה בדעתו"...

דרכה של אמא - להפוך את ביתה לרשות הרבים ולהפקירו לכל - לא היתה קלה בעבודה. אמנם נראה היה כי הדבר נעשה בטבעיות, אך לא כך היו פני הדברים.

**דעתו של אחד המלווים זחה עליו, והפטיר:
'אנו, התפללנו שחרית, מוסף, גם שמענו
שיעור מהרב, ומדברים בלימוד, והיהודי
הזה עדיין לפני ברכות התורה'...**

"וַיִּלְקַח לְמִטְהַר שְׂתֵי צִפְרִים" (ויקרא י"ד, ד')

מעשה מופלא מסופר בספר 'ויאמר הנני': עם סיומה של תפילת ותיקין בשבת קודש, ליוו את הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל כמה בני תורה למדנים, והנה ניגש אל הרב מאן דהוא, כש'טל שינה' נסוך על פניו, והתעניין 'האם אפשר לשאול שאלה?' רבי אברהם בירר כדרכו: 'ברכת התורה כבר ברכת?'. 'לא', ענה. 'אם כן, כבודו יכול מיד אחרי התפילה לעלות אלי הביתה, ונשתעשע בדברי תורה ככל שנחפץ'. היהודי המשיך בדרכו.

דעתו של אחד המלווים זחה עליו, והפטיר: 'אנו, התפללנו שחרית, מוסף, גם שמענו שיעור מהרב, ומדברים בלימוד, והיהודי הזה עדיין לפני ברכות התורה...' לחש רבי אברהם באוזנו: 'אבל לשון הרע הוא עדיין לא דיבר'...

האם מותר לרמוז לחבר שיסתכל על אחר העושה מעשה שלילי? האם מותר לאדם לקרוא דברי לשון הרע שכתב ביומנו האישי וכבר שכחם? והאם מותר לאדם לכתוב לעצמו על אודות רעה שגרם לו אדם אחר?

בפרשת השבוע אנו קוראים על סדר טהרת המצורע: "וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חֲיוֹת טְהוֹרוֹת...", ומפרש רש"י: "לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטוטי דברים, לפיכך הווקקו לטהרתו צפרים, שמפטטים תמיד בצפצוף קול."

אכן, בדרך כלל איסור לשון הרע מתקיים באמצעות דיבור, אך יש לדעת כי אסור לספר לשון הרע אף בדרך רמז, ואף אם אינו מוציא מילים מפיו, רק קורץ בעיניו ומראה באצבעותיו. במה דברים אמורים? כאשר מספר

את עצם המעשה בדרך רמז, אך כאשר רומז לחבירו להסתכל על אדם העושה מעשה בלתי ראוי, וחבירו רואה את המעשה בעצמו - יש אומרים שאינו עובר בכך על איסור סיפור לשון הרע. אולם, לכאורה יש לאסור זאת משום מצות "ואהבת לרעך כמוך", שפירושה מבואר ברמב"ם - שצריך לחוס על כבוד חבירו כפי שחס על כבוד עצמו.

ואפשרות נוספת של לשון הרע ללא דיבור - היא באמצעות כתיבה, דהיינו שאסור לאדם לכתוב לחבירו במכתב, או לפרסם ברבים מכתב, ובו דברי לשון הרע. והכותב לעצמו 'זכרונות', או 'יומן' אישי, ובהם חוות דעת על אחרים, או סיפורים שאירעו לו הכוללים דברי גנאי על אחרים, עם שמותיהם או בתוספת פרטים העשויים לגרום לזיהום - אסור לאחרים לקרואם. ולפיכך אסור להותירם במקום בו הם עלולים להגיע לעיניהם של אחרים, ואם הגיעו בגרמתו לעיניהם של אחרים, נחשב לו הדבר לעוון לשון הרע. וזאת מלבד ה'חרם דרבנו גרשום' שיש על קריאת כתבי הזולת ללא רשותו; ויש שכתב שאף עליו נאמר במשלי: "הולך רכיל מגלה סוד". אולם, הכותב עצמו - יש אומרים שרשאי לקרוא את הדברים אף לאחר ששכחם.

ויש שהעירו בקשר לכתיבת דברי לשון הרע ביומן וכדומה - כי הכותב בסגנון של שמירת טינה וכעס, יתכן שעובר בכך על איסור 'לא תטור'; ובכל מקרה, גם כשאינו עובר ב'לא תטור', ואף כשיש תועלת בכתיבת הדברים להפגת כעסו של הכותב, בדרך כלל אין תועלת בציון השמות.

[ח"ח הל' לה"ר כלל א, ס"ח, ובמ"ח ס"ק יג; בו"מ דרשו, 37; ושם פתיחה לאוין, 51; כלל ג, 14; כלל ו, 10]

כיצד 'מקריבים' כיום קרבן יולדת? איזה 'חייב' של עליה לתורה קיים לעולם? ואיזו עליה לתורה נחשבת ל'חייב' רק אם אומרים משהו מסוים לאחריה?

בפרשתנו נאמרו דיני קרבנות היולדת: אשה היולדת בן, ממתינה ארבעים יום - שבעה המכונים 'ימי טומאה' ולאחריהם שלושים ושלשה המכונים 'ימי טהרה' - וביום הארבעים ואחד ללידה מביאה את קרבנות היולדת - עולה וחטאת. והיולדת בת, ממתינה שמונים יום - ארבעה עשר 'ימי טומאה' ושישים ושישה 'ימי טהרה' - וביום השמונים ואחד מביאה את קרבנותיה.

לאחר שבעוונותינו הרבים בטלו הקרבנות, הנהיגו חכמי הדורות שבעלה של היולדת יעלה לתורה כביכול 'במקום' הקרבת הקרבן; ויש שכתב שהעליה לתורה נחשבת כקרבן משום שהעולה נודב לצדקה לאחר העליה, כמקובל. בעבר נהגו שהבעל עולה לתורה בפעם הראשונה בה באה אשתו לבית הכנסת לאחר הלידה. ובנוסף, נהגו שהבעל עולה לתורה ביום הארבעים ואחד ללידת בן, וביום השמונים ואחד ללידת בת, שהם הימים בהם היתה אשתו צריכה להקריב את קרבנותיה, לו היה בית המקדש קיים.

עליה זו היא 'חִיּוּב', דהיינו שחובה על הגבאי לקרוא לבעל לעלות לתורה; והוא קודם ל'חִיּוּבִים' אחרים, למעט חתן ביום חופתו ובשבת 'שמזמרים לו', ובחור ביום שנעשה 'בר מצוה'. ואם לא עלה לתורה ביום זה, נותר ה'חִיּוּב' לעולם, וכדוגמת חובת הקרבנות - שאם לא הביאה אותם ביום הארבעים ואחד או השמונים ואחד, חייבת להביאם לאחר מכן, ונמשכת החובה לעולם, עד שתביאם. ופסוק אחר בפרשתנו, קשור אף הוא ב'חִיּוּב' של עליה לתורה: "וַיְבִיֹם הַשָּׁמַיִם יְמוּל בְּשֵׁר עֲרָלְתוֹ". בשבת שלפני הברית - עולה אבי הבן לתורה, ויש נוהגים שעולה גם ביום הברית עצמה. ויש שנוהגים שגם המוהל והסנדק עולים לתורה, ויש שמכבדים אותם בהגבהת ספר התורה. כמו כן, בעלה של יולדת בת, כשחפץ לקרוא לבתו שם בעת העליה לתורה, כנהוג - כתבו הפוסקים שהוא 'חִיּוּב', ויתכן שקודם אף ל'חִיּוּב' של 'אהרצ'יט' באותו היום.

[ביה"ל קלו, א, ד"ה בשבת; בו"מ דרשו, 9, 16, 17, 18]

באיזה מקרה מועיל 'עירוב חצרות' משותף רק לטלטול בכל חצר בפני עצמה? 'עירוב חצרות' שנעשה לשבת אחת - האם מועיל לשבתות הבאות? שתי חצרות שעירבו 'עירוב חצרות' משותף וסתמו את המעבר שביניהן - האם העירוב מבוטל?

'עירוב חצרות' משותף לשתי חצרות ניתן לעשות רק כאשר יש ביניהן פתח או חלון המאפשר מעבר בני אדם או חפצים מזו לזו. ושתי חצרות שעירבו על סמך פתח שביניהן, והפתח נסתם לפני כניסת השבת - הואיל ובכניסת השבת, שהיא שעת תחולת העירוב, היה הפתח סתום, אין העירוב חל; ואף אם ידוע כי במהלך השבת הפתח יפתח מחדש. אולם, אם הפתח נסתם רק לאחר כניסת השבת - אף אם אינו אמור להיפתח עוד לעולם, העירוב מועיל עד לסוף שבת זו; ובלשון חכמינו ז"ל: "כיון שהותרה הותרה", כלומר, כיון שהותרה שבת זו בכניסתה, הותרה כולה. ולכן מותר לטלטל חפצים מחצר לחצר בזריקה מעל למחיצה [שהרי הפתח סתום] או בדרכים אחרות. ויש אומרים, שהטלטול מחצר לחצר אסור, ורק הטלטול בכל חצר בפני עצמה מותר על סמך עירוב זה; אך דעת רוב הראשונים כדעה הראשונה, וכן הלכה. ואם הפתח שב ונפתח בשבת - לכל הדעות חוזר העירוב לתוקפו המלא.

ותחולת 'עירוב החצרות' בכניסת השבת במקרה האמור, מועילה רק

לשבת זו, אבל לשבת הבאה - אם בשעת כניסתה עדיין היה הפתח סתום - אין העירוב מועיל; וזאת, אף אם במהלך השבת שב הפתח ונפתח. ברם, אם בשעת עשיית עירוב החצרות עשאוהו על דעת שיועיל למספר שבתות; וכגון שעשאוהו בערב פסח עבור כל השבתות עד ערב פסח הבא - כל עוד הפתח סתום, אכן אין העירוב מועיל [בשבתות הבאות], אך ברגע שבו נפתח הפתח, שב העירוב וחל, דהיינו, שאף אם הפתיחה היתה באמצע אחת השבתות הבאות, מועיל העירוב מיד, אף לאותה השבת. וטעם הדבר, משום שלאחר שהעירוב חל בכניסת השבת הראשונה, שבה היה הפתח פתוח, שוב אינו בטל לחלוטין, וכשהפתח נפתח, 'מתעורר' העירוב ושב לתוקפו לאלתר. ולדעת כמה ראשונים אין לדין זה מקור בגמרא, וגם מסברא קשה להבין מדוע תועיל תחולת העירוב בשבת הראשונה לשבתות הבאות; אך עם זאת, מאחר וכן דעת חלק מהראשונים, והשולחן ערוך, וכמה מהפוסקים האחרונים, ניתן להקל.

ויש אומרים, שהדין הנ"ל שתחולת 'עירוב החצרות' בשבת הראשונה מועילה לשבתות הבאות אמור אף במקרה שסתימת הפתח בין החצרות לא נוצרה מאליה, אלא דיירי החצר סתמוהו בכונה תחילה. אך לדעת פוסקים רבים, במקרה כזה, מאחר ודיירי החצר גילו את דעתם שאינם חפצים בעירוב, ובעת כניסת השבת, שהיא זמן חלות העירוב, עדיין היה הפתח סתום, אין העירוב חוזר לתוקפו כשנפתח בשבת. ומכיון שבלאו הכי רבים החולקים על עיקרו של דין זה, שתחולת העירוב בשבת הראשונה מועילה לשבתות הבאות, וכנ"ל - אין להקל במקרה זה של סתימה מכוונת. אולם, אם הפתח נפתח לפני כניסת השבת, אף לדעת האוסרים שב העירוב וחל בכניסת השבת, למרות שביטלוהו בכונה תחילה. ויש אומרים, שאף המתירים הנ"ל לא התירו אלא באופן זה. וכמו כן, אם בעת סתימת הפתח היה בדעתם לשוב ולפתחו לאחר זמן מה - אף לדעת האוסרים חוזר העירוב לתוקפו כשנפתח בשבת.

[שו"ע שעד, א, משנ"ב ב-ו, שעה"צ א רח, וביה"ל ד"ה ונסתם הפתח, ד"ה ואפילו, וד"ה ונסתם בשבת; בו"מ דרשו, 9, וראה שם, 1]

דרשו איד

נקודת ציון בדרכה של המהפכה התורנית מבית 'דרשו'

כשסיים הוא ניגש אלי ודמעות זלגו על לחייו. "בחיים לא האמנתי שאצליח להיבחן על נושא שלם בטור ובשו"ע", הוא אמר לי בקול רועד

הרה"ג ר' הלל קורפו, מנהל מוקד הבחינה של 'דרשו' ברוממה בירושלים, מספר על מבחני 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה' שהתקיימו השבוע

בין הנבחנים ולקבל מהם חיזוק. אחד מה'תיירים' האלו מתיישב כאן עם ספר תהילים ופשוט מתפלל שיזכה גם הוא וגם הילדים שלו להגיע לדרגות כאלו של עמל התורה וידיעת התורה. אנשים אומרים לי שהביקור במוקד המבחן נותן להם חיזוק נפלא!".

יש נבחנים שזוכרים לך במיוחד?

"בוודאי, אני מכיר רבים מהנבחנים, במיוחד אלו שבאים בקביעות כבר הרבה שנים. במיוחד זכור לי אברך אחד שבתחילת המחזור הנוכחי ב'קנין הלכה' הגיע לעשות את המבחן הראשון, הוא ישב וכתב וכתב, וכשסיים הוא ניגש אלי ודמעות זלגו על לחייו.

"בחיים לא האמנתי שאצליח להיבחן על נושא שלם בטור ובשו"ע", הוא אמר לי בקול רועד. "אני לומד הלכה בכולל כבר שנים, ואף פעם לא הצלחתי להקיף נושא בצורה כזאת. החלטתי לנסות להצטרף לקניין הלכה, וזאת הפעם הראשונה שבה אני מרגיש שיש לי נושא שלם ביד".

"מאז אני עוקב אחריו, הוא מגיע כל פעם, ועושה מבחן ותמיד מחזיר אותו בפנים זורחות. בקרוב הוא צפוי לסיים את המחזור כולו, ואני מתרגש בכל פעם באופן מיוחד בשבילו".

ככמה נבחנים מדובר?

"אצלנו במוקד הבחינה יש כ-300 נבחנים ב'קנין הלכה' ועוד 300 ב'קנין ש"ס'. זה מספר נמוך יחסית, כי אנחנו כבר לקראת סיום הש"ס וזה אומר שהנבחנים ב'קנין ש"ס' נבחנו הפעם על קרוב לאלפיים וחמש מאות דפי גמרא. בתחילת המחזור היו הרבה יותר נבחנים, ואני מעריך שבתחילת המחזור הקרוב המספר יהיה גדול פי כמה וכמה".

מילה לסיום?

"אני באמת ובתמים ממליץ לכל אברך לנסות להצטרף לתוכניות האלו, בפרט ל'קנין ש"ס' שזאת תוכנית שפתוחה לכל אחד. אני רואה בין הנבחנים רבים שלא האמינו שיש להם את הכח לזה, ובכל זאת הם מצליחים מאוד. מי יודע כמה כאלו יש שפוחדים לנסות, ומונעים מעצמם את התענוג הנפלא הזה...".

השבוע זה שוב קרה. אלפי לומדי תוכניות הדגל של 'דרשו', חברי 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה', הגיעו למוקדי המבחן ברחבי הארץ, כדי להיבחן על תלמודם בחצי השנה האחרונה. היכלי התורה שבהם התקיימו המבחנים, היו מלאים וגדושים, כמויות דפי הגמרא שהתרוצצו בין הטורים הארוכים, בלתי נתפסות, סימנים שלמים בשולחן ערוך, הטור, בית יוסף וב"ח, ש"ך וט"ז כל אלו ריחפו בחלל. תשובות ארוכות ומפורטות נכתבו בכתב צפוף על גבי טופסי המבחן, והפנים זרחו בשמחה של תורה.

שוחחנו עם הרה"ג ר' הלל קורפו, מי שמנהל ביד רמה מוקד בחינה של 'דרשו' בירושלים בכל ימות השנה, ופעמיים בשנה הוא גם מנהל את מוקד הבחינה המרכזי של 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה', בישיבת קמניץ בירושלים.

"האמת שזה מוקד אחד מתוך שניים שקיימים בירושלים לבדה", מציין הרב קורפו בפתח הדברים. "בנוסף למוקד שאני מפעיל יש מוקד בחינה נוסף בגבעת שאול, וגם שם נבחנים מאות תלמידי חכמים מופלגים בתוכניות 'קנין ש"ס' ו'קנין הלכה'...".

כמה שנים אתה כבר זוכה לעסוק במלאכת הקודש הזאת?

"אני חושב שכבר עשר שנים שאני מנהל את מוקד הבחינה הזה במבחנים החצי שנתיים. זה אומר שזכיתי כבר לנצח על כ-40 מבחני ענק, מחצית מהם ב'קנין ש"ס' ומחציתם ב'קנין הלכה'.

זה עדיין מרגש אותך או שכבר התרגלת למחזה הזה של מאות האברכים הנבחנים על כל כך הרבה תוכן?

"איך אפשר להתרגל? ההיפך, בכל פעם ההתרגשות שלי גדלה עוד יותר. אני נדהם בכל פעם מחדש לראות כמה אברכים עמלי תורה זכה העם היהודי להוציא מתוכו. זו גאוה ענקית לעם היהודי כולו. רק מלראות את פניהם של הנבחנים אפשר לקבל חיזוק גדול.

"אני רוצה להפתיע אתכם ולספר לכם על תופעה שאני מכנה אותה 'תיירות מבחנים': יש אנשים שנוהגים להיכנס לכאן כל פעם כשיש מבחן חצי שנתי, לא כדי להיבחן, אלא רק כדי להסתובב

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנא הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה